

ISSN

0463-6309

Sieta

LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1979

sausis
vasaris

T U R I N Y S

Alf. Tyruolis	Lietuvaitė Ievos Simonaitytės raštuose	2
K. Grigaitytė	Liepa (eil.)	5
P. Gaučys	Ar Kristus buvo feministas?	6
Alė Rūta	Negrižtančiai (eil.)	8
K. Vidžiūnienė	Vieno vakaro melancholija	9
Z. Tenisonaitė	Eilėraščiai	14
Br. Šimkienė	Mūsų ūkininkės gyvenimo kelias	15
• Knygos	Pr. Naujokaitis — Gera pasakojimų knygelė vaikams	18
	S. Vilkauja — Atostogos Floridoje	19
• Moterys pasaulyje	.....	20
• Madų ir grožio pasaulis	Veda I. Kairienė	22
• Šeiminių kampelis	Veda L. Murauskienė	24
	M. S. — Lietuviška rūta	26
• Sveikata	A. Vaisiūnienė — Svogūnas — sveikatos šaltinis	26
	J. Prunskis — Žmogaus kūno sudėtis	28

I L I U S T R A C I J O S

Piešinys	Klaipėdietė XVII amžiuje	2
Liet. l. menas	Nežinoma šventoji	6
I. Šimkienė	Motina	7
T. Vidūnienė	Lango užuolaida	9
A. Varnas	Gėlės	11
Liet. l. menas	Kraičio skrynia	13
R. Kalpokas	Šeimininkė	17
E. Gimbutienė	Jūros kriauklės	19

“MOTERIS” LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS 1979 m. Nr. 1 (127)

NORA KULPAVIČIENĖ — redaktorė

S. GIRDAUSKIENĖ — lituanistė, **Z. DIDŽBALIENĖ** — korektorė

I. KAIRIENĖ — skyriaus vedėja, **L. MURAUSKIENĖ** — skyriaus vedėja

BRONĖ PABEDINSKIENĖ — administratorė

LEIDŽIA KANADOS LIETUVIŲ KATALIKIŲ MOTERŲ DRAUGIJA

Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, Ont. M6H 1A8, Canada

Spaudė “Tėviškos Žiburis” spaustuvė, 2185 Stavebank Rd., Mississauga, Ont. L5C 1T3.

Prenumerata metams \$7.00, garbės prenumerata — \$10.00.

Viršelis — lietuviškas audinys.

Jei nėra kitaip susitarta, gautąją medžiagą, kaip straipsnius, nuotraukas ir kt. redakcija negrąžina ir taiso bei tvarko savo nuožiūra.

“MOTERIS” Lithuanian Women’s Magazine. 1979. No. 1 (127)

Printed by “Lights of Homeland” in Mississauga, Ont.

moteris

1979

1 (127)

LIETUVAITĖ

IEVOS SIMONAITYTĖS

RAŠTUOSE

ALF. TYRUOLIS

1978 m. rugpiūčio 27 d. Lietuvoj mirusi rašytoja Ieva Simonaitytė yra viena iš pačių žymiųjų Mažosios Lietuvos, arba Klaipėdos krašto, rašytojų. Ji gimė 1897 m. sausio 23 d. Vanagų k., Priekulės vls., Klaipėdos aps. Jos motina našlė dirbo įvairius darbus, daugiausia ausdama drobes svetimiesiems. Dar vaiku būdama Ieva susirgo kaulų džiova ir kelis metus išgulėjo lovoj. Skaiyti ir rašyti išmoko iš motinos. Jos pirmieji vadovėliai buvo Biblija, giesmynai. Vėliau gydėsi Rytprūsiuose luošųjų įstaigoj. Pasveikusi išmoko siuvėjos amato. Tuo pat metu ėmė domėtis visuomeniniu darbu, ėmė dalyvauti jaunimo organizacijose, pvz. Vydūno "Santaroj". Pajuto gabumą rašyti, rašė korespondencijas, straipsnius, eilėraščius laikraščiams. Persikėlus į Klaipėdą, išėjo komercijos kursus, dirbo "Ryto" bendrovės spaustuvėj, Lietuvos konsulate. Rašė ir apysakas, pasirašydama įvairiais slapyvardžiais. Bet tik nuo 1935 m., kai išleido romaną "Aukštųjų Šimonių likimas", už kurį gavo Lietuvos valstybinę premiją, tapo žinoma rašytoja. Paskirta premija įgalino atsidėti vien literatūros darbui ir pasigydyti. Hitlerininkams atplėšus Klaipėdą nuo Lietuvos 1939 m., apsigyveno Kaune, kur artimai bendravo su rašytoja Sofija Kymantaite-Čiurlioniene. Antrojo pokario metu gyveno Vilniuje.

Kiek didesnė Ievos Simonaitytės gyvenimo dalis praėjo nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu, o kita dalis — sovietams užėmus Lietuvą 1940 m. ir vėl po praėjusio karo. Dėl to ir jos kūryba — romanai ir apysakos — turi dvejopą atspalvį — tradicinį su romantiškai idealistiniu nusiteikimu ir pokarinį su naujam režimui prisitaikymo žymėm ir realistiniu nusiteikimu. Tačiau tradicinis atvejis jos raštuose turi persvarą, kai jie pirmų pirmiausia yra ankštai susiję su Mažosios Lietuvos praeitim ir jos žmonėmis.

Nors Ieva Simonaitytė savo raštuose ir neskyrė tiek vietos moteriai, kiek, sakysim, vokiečių rašytoja Gertrūda von Le Fort, bet ir ji, kaip moteris rašytoja, davė nemažą lietuviškos moters ar mergaitės charakterio bruožų. Tai jau itin ryšku nepriklausomo

KLAIPĖDIETĖ XVIII AMŽIUJE

mybės metais raštuose romanuose "Aukštųjų Šimonių likimas" (1935) ir "Pavasarių audroj" (1938).

"Aukštųjų Šimonių likimas" yra bemaž 200 metų šeimos istorija, kur, lyg ir vokiečių rašytojo Thomo Manno pavyzdžiu, pavaizduotas tos šeimos nykimas, tik ne tiek dėl vidinių, kiek daugiau dėl išorinių, ypač germanizacijos, priežasčių. Kaip ir Donelaitis, Simonaitytė savo veikėjus skirsto į teigiamus ir neigiamus. Teigiamieji laikosi lietuviškos, tradicinių papročių, kalba lietuviškai vokiškoj aplinkoj, yra darbštūs ir sąžiningi, o neigiamieji — nuo lietuviškos tolsta, suvokietėja, morališkai pakrinka.

Ypač šviesiom spalvom "Aukštųjų Šimonių likime" pavaizduota Krizo Šimonio duktė Urtė, kuri yra ir patriotiškai nusiteikusi, ir besilaikanti tradicinių papročių, bet jos likimas tragiškas. Tėvo ūkiui brendant į skolas ji su seserim Ane turi eiti tarnauti svetimiesiems. Urtei tarnaujant pas Sobrius, ją suvilioja jų sūnus Mikas, bene žadėdamas vesti, bet iš tikrųjų palieka netekėjusios motinos likimui. Tokį likimą buvo gvildenęs ne vienas mūsų rašytojas, bet bene populiariausia yra rašytojo A. Vienaolio apysaka "Paskenduolė", kur ši tragedija įvyksta ne dėl socialinių skirtingumų. Bet rašytoja Simonaitytė parodo mums, kad ir nuskriaustos mergelės meilė buvo kilnesnė už ją nuskriaudusio ir apleidusio vyro dorinę sampratą: "Mikai, Mikeli, kodėl tu dabar taip labai nuo manęs šalinies? Ar

tu nežinai, kad man tat skaudu? . . . Mikai, ar tu jau nebeatsimeni, ką tu man pavasari žadėjai? Ar jau nebežinai, ką tu man kalbėjai? . . . Neapleisti, nepaniekinti manęs ketinai. Sakei, kad reikės, vesi mane. Paskelbsi visam pasauliui, kad aš tavo žmona . . .” Taip kalbėjo gyvas moteriškos sąžinės balsas, tyras, teisingas balsas, gydantis visas žemiškas klaidas ir tragedijas. Deja, kaip retai beišgirsta tokį balsą vyro ausis ir mūsų laikais, kai jau yra tiek “moderniškų priemonių” tokioms bėdoms išvengti . .

Šią tragišką padėtį skaitytojas juo skaudžiau išgyvena, atsiminęs, kaip Urtė buvo prisirišęs prie savo tėviškės, prie lietuviškų papročių. Kai jos suvokietėjęs pusbrolis Karaliaučių kviečia ją ten pasilikti, nes gausianti “gražius vokiškus drabužius”, Urtė jam teatsako: “ . . . Aš noriu namo, namo, į Aukštujus! Ak, kaip namie gražu! Deutsche Kleider aš nenoriu!” Ir kai vis dėlto ją ten aprengia pusseserės drabužiais, “Urtė ir pati mato: ne jai vokiški drabužiai, tai ir ne jai darytis.”

Skurdžios gyvenimo sąlygos, pergyvenimai greit Urtės sveikatą pakerta, ir ji jaunutė miršta džiova, palikus savo našlaitę invalidę dukrelę Roželę. Ši tęsia motinos patriotinį, lietuvišką nusistatymą svetimoj aplinkoj. Ir kai kartą vokiečiai prasitaria, kad “po penkiasdešimt metų nėvieno lietuviio nebus Vokietijoje, nebeturės būti”, Roželė pagalvoja: “Bet kodėl ir turėčiau būti vokiečių?” Kaip daug reikia tokio aiškaus, tvirto ir sąmoningo atsparumo mūsų lietuvaitei svetimuose kraštuose.

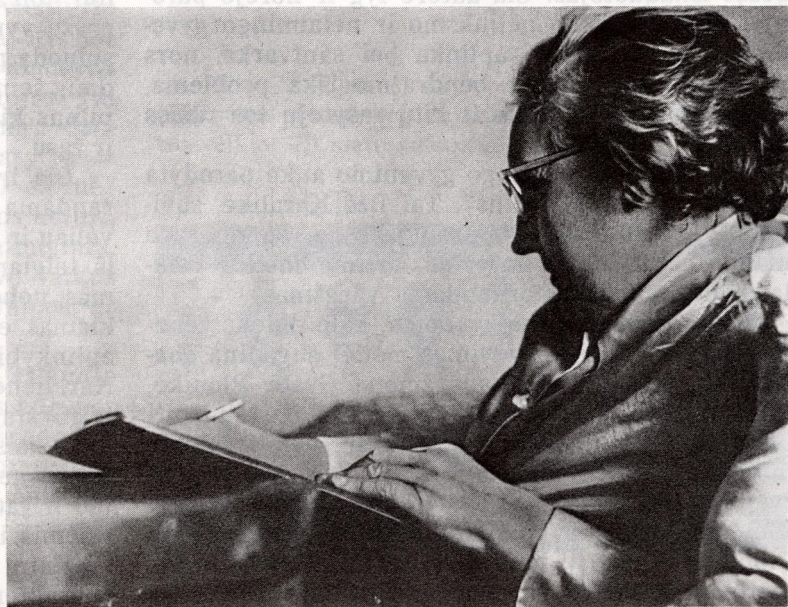
Poetas Kazys Binkis Urtės Šimonytės likime įžiūrėjo tragiško pačios Lietuvos likimo simboliką. Jis rašė: “Ar mes turėjome iki šiol tokį nuostabiai gražų lietuvaitei tipą, kaip mum dabar padovanojo autorė, Urtę Šimonytę? Urtė, gražioji, taurioji, nelaimingoji “edelmonaitė”, mūsų literatūroj pasirodė pirmąkart. Nei Greta Garbo, nei Marlena Ditrich nepajėgtų jos mums ekrane parodyt . . .

Urtės paveikslas ir jos likimas mums primena Mažąją Lietuvą. Gražioji Mažoji Lietuva, taip pat kaip Urtė, buvo suviliota, apgauta, nuskriausta, išniekinta. Iš jos beliko maža dalelė, kuri dabar primena Urtės paliktą raišą dukrelę Rožę, vienintelę belikusią gyvųjų tarpe iš visos garsiosios Šimonių giminės” (“Literatūros naujienos”, 1936.2.1).

Šalia teigiamų charakterių rašytoja Simonaitytė, kaip minėta, pavaizduodavo ir neigiamus, kad parodytų jų žalą šeimai ir visuomenei. “Aukštųjų Šimonių likime” tokia yra Urtės brolio Viliaus, paveldėjusio tėviškę, žmona Etmė. Ji ne tik godi, bet ir negailestinga, bežirdė kitiems: ne tik skriaudžia Viliaus tėvus, bet ir patį Krizą Šimonį nunuodija, už ką nuteisiama net mirties bausme. Taip “godas — viso pikto šaknis” prisidėjo prie galutinio Šimonių šeimos ūkio sugriovimo. Tai pamoka, kaip neribotas turto troškimas atsikeršija ekonomine tragedija.

Šviesų lietuvaitei tipą Ieva Simonaitytė yra parodžiusi savo romane “Pavasarių audroj”, kurs buvo skirtas Klaipėdos prisijungimui prie Lietuvos 1923 m. atminti. Vyriausia šio romano veikėja yra Advė Perkamytė (Perkamikė), turinti nemažą pačios romano autorės bruožų. Advė, prasilavinusi kaimo siuvėja, prisidėjo prie lietuviško sąjūdžio organizavimo prakalbomis, deklamacijomis, vaidyba, bendradarbiavimu spaudoj. Tačiau jos asmeninis gyvenimas nebuvo laimingas, nors ir ne toks tragiškas, kaip Urtės Šimonytės. Ją mylėjęs Jonis, sužinojęs apie jos patriotinę veiklą, grįžęs iš Vokietijos, jos išsižadėjo ir ryžosi vesti turtingo kaimyno dukterį. Advė, gelbėdama sukilėlius, įlūžta Minijos lede ir netrukus miršta plaučių uždegimu. Jonis supranta savo klaidą ir stoja jos vietoj į tautinį darbą. Bet ir jis žūva, sukilėliams imant Klaipėdą.

Advės išorę rašytoja taip pavaizduoja: “Tiesa: Advė Perkamytė daili lietuvaite. Bet nieku ypatingu ji nesiskiria nuo kitų Paledynų kaimo mergai-

RAŠYTOJA
IEVA SIMONAITYTĖ

čių. Jos gelsvi plaukai, rausvas veidas, mėlynos akys — kaip ir kitų lietuvių. Bet vieną išimtį ji sudaro: jos liemenį vis dar tebedengia dailūs lietuviški rūbai. Ji vis dar apsirengia baltais — geltonais šilkais išsiuvinėtais marškiniais, juoda aksomine liemene, žaliu, mėlynu ar juodu sijonu, austine arba šilkinė priejuoste . . . Perkamienė, jos motina, kaip gera lietuvė, labai rūpinasi savo dukrelės drabužiais. Jai svarbu, kad niekas nesakytų jos Advę esant kažki kaip negerai apsirengus. Jos nuomone, ji suprantanti, kas reikalinga šių dienų mergaitei lietuvaitei”.

Teigiamai šiame romane parodyta ir Jonio sesuo Evė, kurią Advė pasikviečia į bendrą lietuvių darbą:

Visur vis lietuviškai,
Mes, mes nepražūsime!
Ginsimės, kaip kart tėvai,
Buvom, esam, būsim!

Kita proga Advė Evėi išdėsto savo planą apie, vyduiškai tariant, “mūsų uždavinį”: “Mūsų uždavinys dabar yra visiems parodyti, kaip garbinga ir gražu yra lietuviškai kalbėti ir elgtis. Sunkus tai uždavinys. Bet mes turime stengtis jį atlikti, ir to darbo mums tuo tarpu gana.”

Kai kurie antrojo Ievos Simonaitytės periodo raštai savo šaknis turi nepriklausomos Lietuvos gyvenime, pvz. romanas “Vilius Karalius” (pirmoji dalis 1939, antroji 1956), apysaka “Pikčiurnienė” (1953) ir kiti.

Romane “Be tėvo” (1941) rašytoja vėl grįžo prie tos pačios problemos, kurią jau kėlė “Aukštųjų Šimonių likime”. Tik ten Urtės dukrelė Roželė augo be motinos, o čia toks pat likimas ištiko Lėnė Sudmantikę, augančią prie motinos. Sunkus tas be tėvo augančios mergelės likimas: nors ji gabi ir protinga, bet jos vaikystei stinga tikro, nuoširdaus džiaugsmo. Padėties nepataiso nė motinos Marės išteikėjimas už tūlo Galciko, kurs pasirodo besas išnaudotojas. Čia autorė lyg ir norėjo parodyti, kad dėl tokio nelinksmo ir nelaimingo gyvenimo kalta socialinė aplinka bei santvarka, nors iš tikrųjų tai veikiau bendražmogiška problema, kaip rodo A. Vienuolio ir kitų rašytojų tos rūšies kūriniai.

Dar viena netvarkingo gyvenimo auka parodyta romane “Vilius Karalius”. Tai Ilzė Karalikė, suviliota Viliaus. Bet ji savarankiškesnė, bando savo klaidą atitaisyti karitatyvine, artimo meilės veikla, padėdama ir patarnaudama vargšmas.

Siame kūrinyje taipgi rodoma, kaip didelis veržimasis į turtus ar apsiuylimas meilėj sugadina charakterį. Tokia yra Viliaus žmona Grėtė Plonikė, linksma, švelni, bet, apsiuylusi meilėj, tampanti išdidi, net savanaudiška. Tai lyg ir gėrio ir blogio mišinys. Ir čia lyg norėta parodyti, kad neturtingai žvejo dukrai buvo rizikinga veržtis į turtus: “Grėtė Plonikė — jau devyniolikos metų mergaitė. Tėvas Plonis sako, kad ji beveik esanti tokia pat kaip jos motina kad buvusi, suprask: graži ir daili. Bet tokių

* * *

didelių kasų kaip motina Grėtė neturi. Motinos akys dar ir šiandien tebėra skaidriai žydros, bet Grėtės yra pilkos. . . . Grėtė nenorėjo nei pianinu skambinti, nei eiti žvejoti. Ji svajojo būti ūkininke, toli toli nuo marių ir žvejybos. Ji norėjo turėti gražų vyrą ūkininką, kuris neturi barzdos ir neatsiduoda pasenusia žuvim ar derva. Ji svajojo turėti daug šeimynos, didelę bandą, gražių arklių, tvartus, pilnus kiaulių, kiemą, pilną vištų, kalakutų, ančių ir žąsų . . .”

Čia ir praturtėjimas neatneša laimės, kai prarandama meilė, kai vietoj jos išigali išdidumas, o vėliau ir savanaudiškumo bei nuožmumo ydos. Taip iš teigiamo charakterio ilgainiui išsivysto neigiamas, nebetvartomas idealistinio nusistatymo, o veikiamas ekonominių bei socialinių aplinkybių. Tų aplinkybių veikiamą nėra laiminga nė senoji Katrė Karalienė, šiaip jau tradicinių puritoniškų principų ir ankštai suaugus su gimtąja žeme. Jau ir jos vaikiai eina savais keilais, nebeklauso. Tad is su marčia Grėte geras sugyvenimas vargiai beižmanomas. Ši jau ir jaunesniojo Viliaus brolio Martyno marksistinėmis idėjomis kiek susižavi.

Kaip praturtėjimo godas dar labiau griauja charakterį, parodyta apysakoj “Pikčiurnienė”. Čia

jau ir akivaizdžiai norėta pavaizduoti, kaip ankstesnioji socialinė bei ekonominė būklė davė tokius charakterius, nors pati rašytoja ir nėra atskleidusi priežasčių, kodėl prie to prieinama. Vyriausioji šios apysakos veikėja Bušė Karnelikė jau iš prigimties buvo linkusi valdyti ir tvarkyti mažo ūkio darbus. Nutekėjusi į didesnę Pikčiurnos ūkį, ima ją tvarkyti platesniu mastu, pvz. supirkti ūkius, skolinti pinigų už didesnius nuosimčius ir pan. Rašytoja į ją sudeša nemaža neigiamų bruožų — turtų ir garbės troškimą, samdinių ir artimųjų spaudimą bei išnaudojimą. Kai pati Pikčiurnienė įsitikinusi, kad ji gyvena dorai ir dievobaimingai, gaunasi satyrinis įspūdis: “Je, je ir ponas kunigas pripažįsta, kad visą savo amžių gyvenau garbingai ir tik dėl kitų. O ar nebuvo taip? Buvo. Tikrai buvo. Ir kokia nauda man iš to buvo? Tik amžina nedėkingystė”.

Tačiau šioje apysakoje yra ir teigiamų moterų charakterių. Tai Bušės seserys. Jas rašytoja iš pradžių keliais žodžiais apibūdina, prieš leisdamosi į tolimesnę jų būdo atskleidimą: “Barbė buvo gana malonaus ir švelnaus būdo: dažnai verkdamas su verkiančiais ir juokdavosi su linksmaisiais; Magdė didelė ir stropi darbininkė, o Trūdė labai naginga, galinga giedojime”. Bet Barbė, vėliau Šneikutienė, pasidaro irgi godi ir tingi, nors ir ne tokia ydinga kaip Bušė, kuriai betgi veikiau prilygsta jos marti Ilžė.

Šiame romane nebuvo atskleistos visuomeninės priežastys, dėl kurių tos moterys pasidarė tokios ydingos. O neigiamų charakterių rasi kiekvienoje socialinėje santvarkoje — tokia jau žmogaus prigimtis.

Tradicinį, klaidėdišką motinos, kiek puritoniško nusistatymo, vaizdą Simonaitytė yra davusi paskutiniajame savo romane “Paskutinė Kūnelio klionė” (1971), kur pavaizduojamas Klaipėdos kraštas praėjusio karo pabaigą. Kaip Bušei Pikčiurnienei nepagailėta satyrinės plunksnos, taip ir Ėtmei Kūnelienei pridėta šiek tiek šaržo, kai kalbama apie jos tradicinį tikėjimą: “Ji buvo motinos ir tėvo valioj, o jie nemeilakiavo, nors ji ir vienturtė duktė. Gražiai, tiesa, ji buvo auginama ir, kas svarbiausia, dievo baimėje. Jie neleido jai klausytis ir tikėti tuo, ko mokino mokykloje mokytojas. Tai buvo baidyti bedievytę, pavyzdžiui, kad nėra dangaus ir kad nėra peklos. Kas knygoje parašyta — viskas tiesa, nieko negalima paneigti. O sąžinė? Taip, sąžinę turi kiekvienas žmogus, kas jos neturi, tas dangaus karalystės neregės. Taip ji užauginta, tokia jinai ir paliks, ir tokius ji nori savo vaikus matyti, nors jos vaikų tėvas kitokios pakraipos, ar kaip čia pasakius”.

Tad, kaip matome, Ievos Simonaitytės raštuose lietuvė moteris ar mergaitė pirmajame jos kūrybos periode pavaizduota daugiau patriotiniais ir idealistiniais bruožais, o antrajame jau daugiau neigiamais, lyg ir materialistinės kultūros bei aplinkos apspėjais.

KOTRYNA GRIGAITYTĖ

LIEPA

Septyniasdešimtas šakų vainikas

Apgobė tvirtą liepą . . .

Ji drąsiai žvelgia į padangę,

Žiedais neatsilieka.

Kadaise, vos gležnais lapeliais sužaliavus,

Šiandien jau išdidžiai ji gali žvilgsnį mest

Į stiprų klevą.

Bitutės darbščios dūzgia jos šakose

Nuo pavasario ankstybo iki rudens,

Kol po šalnos dalgiu,

Darželiuose ir pievose žiedai nusvyra.

O liepos atžalos, kasmet,

Naujais būriais rikiuojas,

Šakų vainiką naują pina

Ir šakinimis kiekvieną pumpurą maitina.

* * *

Sudėti kraičiai saulės skrynioj glūdi . . .

Tai ne vagims išvogti juos,

Ir neužkloti dulkėms užmaršties.

Atsineštinės skaisgijos ir linas

Savu raštu visuos kraštuos įauti budi

Su viltimi visų vilčių,

Vaivos takus lig Baltijos krantų nutiest.

Su Dievo palaima,

Su laisvės ilgesiu gimtajai žemei,

Šakokis liepa, gausiau vis ir gausiau,

Žiedais auksiniais besipuošdama.

(Eilėraštis skirtas lietuvių katalikių moterų organizuotos veiklos 70 metų sukakčiai paminėti.)

AR KRISTUS

BUVO FEMINISTAS?

P. GAUČYS

Neseniai amerikiečių spaudoje plačiai buvo diskutuojamas Filadelfijos universiteto teologijos profesoriaus Leonardo Swidler'io straipsnis "Ar Jėzus buvo feministas?", atspausťas "Journal of Ecumenical Studies". Pažymėtina, kad tas straipsnis parašytas tuoj po to, kai Elkinso kolegijoje dėstąs presbiterijonų teologiją dr. William E. Phipps išleido knygą, vardu "Ar Jėzus buvo vedęs?" Supažindindamas skaitytojus su ta knyga, dr. Swidler'is trumpai išdėstė ir savo pažiūras.

Prof. Swidler'is tvirtina, kad Kristus niekad nelaikė moterų žemesnėm už vyrus. Priešingai, mokė ir elgėsi taip, kad viskas rodė, jog moteris statė lygiomis su vyrais. Ir tai darė visiškai sąmoningai, laužydamas anuomet viešpatavusius papročius. Dr. Swidler'is, beskaitydamas paskaitas apie moterų teises ir padėť religijoje, susidomėjo ta tema prieš keliolika metų, kai jo žmona Arlena parašė straipsnį "Comonweal" žurnale "Apie vyrų bažnyčią". Ponia Swidlerienė redaguoja "Journal of Ecumenical Studies" ir bendradarbiauja St. Joan's Alliance, tarptautinėje moterų organizacijoje.

Savo straipsnyje prof. Swidler'is apžvelgia Palestinos moterų padėť Kristaus laikais, analizuoja Evangelijos dėsnius tuo reikalu, nagrinėja Kristaus moterų atžvilgiu pasakytus žodžius ir darbus.

Kristaus kaip feministo samprata gali būti nepriimtina laikuriems tikintiesiems, tačiau pravartu įsigilinti į išvadas katalikų teologo, kuris baigminėje dalyje tvirtina, kad "Kristus stengėsi moteriai suteikti dievišką pavidalą". Prof. Swidler'is taip pat remiasi faktais, rodančiais, kad moterų tarpe Kristus turėjo savo šalininkų ir įsidėmėtina tais laikais, kada moterų mokymas Šventojo Rašto tiesų buvo laikomas netinkamu ir netgi nepadoriu poelgiu.

Kristaus laikų Palestinos moters būklė buvo slegianti. Ji buvo statoma žymiai žemiau už vyrą. Rabiniški papročiai buvo labai priešiška nusiteikę net ir menkiausiom "feministinėm" apraiškom. Dr. Swidler'is pateikia nedviprasmi I šmt. rabino Elisero pasakymą: "Toros žodžius verčiau sudeginťti, o ne leisti moters rankai juos pasiekti. Jeigu kas

savo dukrą moko Toros tiesų, taip daro lyg ją mokydamas ištvirkauti".

Panašių pavyzdžių yra daug. Talmudas tvirtina: Tebūnie prakeiktas tas, kuris pageidautų, kad jo žmona ar vaikai už jį melstųsi". Čia turima galvoje rytmetinė malda ar prieš valgant. Vakarinėse žydų maldose buvo trikartinė padėka: "Tebūnie pagarbintas Dievas už tai, kad manęs nesutvėrė gojum; tebūnie pagarbintas Dievas už tai, kad manęs nesutvėrė moterim; tebūnie pagarbintas Dievas, kad manęs nesutvėrė kvailiu".

Didžioje Jeruzalės šventovėje moterys turėjo melstis atskiroje vidinėje dalyje, penkiom pakopom žemesnėje už vyrų. Jom buvo draudžiama ten skaityti ir komentuoti šventąsias knygas. Daugumoje sinagogų tas paprotys išliko iki mūsų dienų.

Moterų būklė Palestinos žydų tarpe nebuvo pavydėtina. Moteris visad priklausė nuo tėvo ar vyro, o našlės mirusio vyro broliui. Skyrybos tebuvo galimos tik vyrui sutikus. Jis duodavo atitinkamą skyrybų raštą. Dr. Swidler'is dar sumini būdingą citatą, vaizduojančią rabinų pažiūras: "Gera tiems, kurių vaikai vyriškos lyties, bet bloga tiems, kurių vaikai moteriškos lyties. Gimus berniukui, visi džiaugiasi, o kai gimsta mergaitė — visiems

NEŽINOMA
SVENTOJI

LIETUVIŲ
LIAUDIES
MENAS

liūdna . . . Kai berniukas ateina į pasaulį — su juo ateina ramybė; kai gimsta mergaitė, su ja niekas neateina” . . . “Netgi padoriausia moteris yra burtininkė. Mūsų mokytojai yra pasakę: keturi bruožai ryškiai žymūs moteryse: godumas, liežuvavimas, tingumas ir pavydas”.

Naujausių tyrimų šviesoje daroma išvada, kad Evangelija atsirado apibrėžto laiko metu iš įvairiausių rašytų ir žodinių šaltinių, kaip atsakas į konkrečius poreikius, jaučiamus atskirų asmenų ir tikinčiųjų sambūrių; ryšium su tuo biblinė kritika ižiūri jose daugelį visuomeninių ir doktrinos susiklostymų. Tas naujas kritiškas Evangelijų supratimas nepanaikina jų istorinio pobūdžio. Religinė Evangelijų vertė remiasi tuo, kad tuometiniai krikščionys gavo jose esančias žinias apie Kristaus mokslą ir veiklą.

Jau pats faktas, kad Evangelijose nėra neigiamo Kristaus nusiteikimo moterų atžvilgiu, dr. Swidler'io manymu, yra nepaprastas. Dėl tokios Kristaus laikysenos pirmose Palestinoje susikūrusiose krikščionių bendruomenėse moterims nebuvo taikoma rabinistinė samprata. Tuo būdu esą galima tvirtinti, kad feminizmas nuo pat pradžios yra buvęs integraline Evangelijų, Gerosios Naujienos, dalimi.

Vienas pirmųjų įsidėmėtinų dalykų Evangelijose yra nurodymas, kad iš numirusių prisikėlęs Jėzus pasirodė moterims. Joms Jis įsakė šį įvykį paliudyti Vienuolikai (Jono 20:11 ir Mato 28:9). Pagal Palestinos papročius tie Vienuolika nepatikėjo moteriai, nes žydų teisė draudė moterims būti legalinėm liudininkėm. Kaip pažinęs teises, Kristus žinojo ką daręs. Sujungimas tų dviejų elementų: pažeisto moters vaidmens ir Kristaus prisikėlimo fakto — Evangelijos branduolio — sudramatino visą tą problemą. Dr. Swidler'is stebisi, kad dviejų tūkstančių metų laikotarpyje žmogiška žemažiūrstė neįstengė ižiūrėti tų dalykų.

Tolimesnėse savo išvadose autorius tvirtina, kad kiti trys Evangelijose aprašyti iš numirusių prisikėlimai buvo glaudžiai susiję su moters vaidmeniu. Pirmas buvo grąžinus gyvybę Jajiro dukrai (Mato 9:18; Morkaus 5:25; Luko 8:41). Antruoju atveju Kristus grąžino gyvybę vienam našlės iš Naimo sūnui (Luko 7:11). Trečiuoju atveju įvyko, kai dviem Lozorius seserim pavyko permaldauti Kristų, giliai sujaudintą jų tikėjimu: “Viešpatie, jeigu čia būtum buvęs, mano brolis nebūtų miręs” (Jono 11:21).

Labai reikšmingas yra dar kitas įvykis, išgydant 12 metų kraujuojančią moterį (Mato 9:20, Morkaus 5:25, Luko 8:43), kuriame Kristus atmetė kraujo tabu. Tos moters likimas juo labiau jaudinantis, kad moteris, serganti mėnesinėmis, ritualiniu atžvilgiu buvo laikoma nešvaria ir negalėjo dalyvauti kulto apeigose, kaip “nemiela Dievui”. Kas dar blogiau, kad kiekvienas jos paliestas daiktas automatiškai patapdavo nešvarus. Kristus į tą įvykį atkreipė ypatingą dėmesį. “Jėzus iš karto suprato,

I. ŠIMKIENĖ

MOTINA

kad iš jo išėjo jėga, ir, atsigręžęs į minią, paklausė: “Kas prisilietė prie mano apsiausto?” Mokiniai jam atsakė: “Pats matai, kaip minia tave spaudžia, ir dar klausi: “Kas mane palietė?” Bet Jėzus tebesidairė tos, kuri taip buvo padariusi. Moteris išėjo į priekį išsigandusi ir virpėdama, nes žinojo, kas su ja atsitiko, ir, puolusi prieš jį ant kelių, papasakojo visą teisybę. O Jis jai tarė: “Dukra, tavo tikėjimas išelbėjo tave, eik rami ir būk išgijusi iš savo ligos” (Morkaus 5:30-34). O išvada iš to tik tokia: Kristus ne tik kad nepaisė ritualinio švarumo nuostato, akimirksniui psichologiškai sugėdinęs moterį, dramatiškai pažymėjo jos drąsą, tikėjimą ir tauromą.

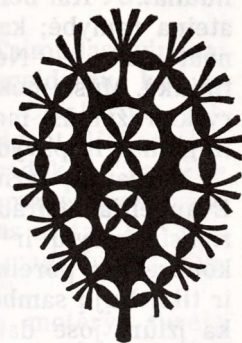
Šv. Jono Evangelijoje yra graži scena Kristaus pokalbio su samariete prie Jokūbo šulinio. Sugrįžę jo mokiniai stebėjosi, kad jis kalbasi su moterimi (Jono 4:27). Tačiau Kristus nekreipė dėmesio į mokinių judaistinį pasipiktinimą ir tęsė pokalbį. Ir juo labiau, labai akivaizdžiai pasirodė kaip Mesijas. “Moteris jam sako: “Aš žinau, kad netrukus ateis Mesijas — tai yra Dievo Pateptasis”. “. . . Jėzus jai taria: “Tai Aš, kuris su tavim kalbu!” (Jono 4:25). Iš to nuotykio dr. Swidler’is daro tokią išvadą. Kartą jau Jėzus apsireiškė Mortai kaip “prisikėlimas” ir Marijai kaip “iš numirusių prisikėlęs”, o dabar vėl pasisako vienam savo pagrindinių vaidmenų kaip Mesijas. Abiejais atvejais moteris buvo dalyvė, vykdanči vaidmenį, religinėmis tradicijomis pavestą vyrui. Samarietė tuoj pradėjo liudyti Mesiją savo miestelio gyventojams. Daugelis to miestelio gyventojų įtikėjo Jį, moters žodžių paskatinti (Jono 4:39).

Iš Jėzaus apsilankymo Mortos ir Marijos namuose aprašymo galime matyti moterų dvasinio gyvenimo įvertinimą. Morta rūpinosi visokiais patarnavimais, tuo tarpu Marija, atsisėdusi prie Viešpaties kojų, klausėsi jo žodžių kartu su visais vyrais. Mortai atrodė, kad Marija netinkamai elgiasi, įsikišdama į vyrų kalbas, ir pasiskundė Jėzui. Bet Jėzus papeikė senovinį Mortos galvojimą, aprėžiantį moters vaidmenį ūkiniais, naminiiais ir patarnavimų reikalais. Visų akivaizdoje jis ją iškėlė kaip žmogišką būtybę, galinčią savarankiškai galvoti, sugebančią pasirinkti, kas jai įdomu ir malonu. “Marija pasirinko geriausią dalį, kuri nebus iš jos atimta” (Luko 10:38-42).

Jeigu šią akimirką prisiminsime griežtą draudimą moterims studijuoti Šventraštį ar vesti pokalbius su rabinais tikslu atsidėti intelektualiniam gyvenimui ar priimti betkokį religinį autoritetą, tai sunku įsivaizduoti, kaip dar stipriau Kristus galėjo pabrėžti savo skatinimą moteris patraukti į intelektualinį ir dvasinį gyvenimą lygiomis su vyrais.

Baigdamas savo straipsnį, prof. Swidler’is pažymi: “Iš tų faktų aiškiai matyti, kad Jėzus rėmė moterų orumą ir lygybę visuomenėje, kurioje stipriai dominavo vyrai. Jėzus buvo feministas ir tai griežtas. Ar jo pasekėjai gali mėginti tuo atžvilgiu būti kitokie? . . . Imitation Christi!”

Atsižvelgiant į pradines prielaidas, siūlymas logiškas, tik ar teisingas? Šiuo atžvilgiu Bažnyčia nusisuko nuo Evangelijų požiūrio ir laikosi apaštalo Povilo mokymo, kuris aiškus ir kategoriškas. Sv. Povilas įsako moterims pridengti galvas, kai su kuo kalbasi. Kitoje vietoje rašo: “Lai moterys bažnyčioje tyli”. Kaikurie ezegetai pažymi, kad šv. Povilas suplakė elenistinius kultūrinius papročius su rabininiais papročiais ir šiuo atveju smarkiai nutolo nuo Kristaus mokymų. Kas čia yra teisingas? Ar stiprūs feministinio judėjimo pradai, veikia ir Katalikų Bažnyčios rėmuose, kada nors galės į savo pusę palenkti svorio centrą, parodys ateitis.

ALĖ RŪTA

NEGRĮŽTANČIAI

(Mirusioms Birutietėms)

Atėjom — ne pasaulio neapkęsti, o mylėti.
 Buvai pilna svajonių ir gerų darbų.
 Gyvenimas — taip, daug mirazų jis žadėjo,
 o duodavo — nusivylimų, skausmo. O Tu —
 vistiek,ėjai tiesi, iškelta galva,
 dosni palaima vargšams ir draugams.
 Kas tavo žvilgsny paskutiniame? —
 Ar nuovylis gyvenimu, ar atsisveikinimo šypsena?
 Palikus turtingesnę gėrių žemę, nes
 kitus, o ne save mylėjus, užgesai viena.
 Ar esame verti prisiminimų grožio
 Tavo darbų, kilnioji moterie?
 O gal, kelią silpnybėmis užgožęs,
 tiktai kitų, nučiuoždamas pakalnėmis, tveries?
 Nublyškęs Tavo veidas amžinai nutolo,
 jau toje vietoje kiti, kita
 karta ateina neapkęsti ar mylėti,
 o Tu — tolybėj atminimų tik — šventa,
 ir pavyzdys, ir siela, ir idėja,
 kad mes — kaip žvaigždė idealų — sekt galėtum
 vidury tamsiausiųjų naktų.
 Atėjom ir mes pasaulį juk pamilti,
 ne brist ir skęst į neapykantų gelmes.
 Atėjom — degti, kurti, kilti,
 pripildyt gėriu gyvenimo taures.
 Kai žėri Tu atsiminimuos — nebegrižtančios,
 praėjusios geradarės takais moters, —
 ir mūsų sielos gaiviamo šaltinį
 ne vieną kartą trokštant atsigers . . .
 Buvai niūriam gyvenime kaip šviesi saulė. Ir esi
 tarp mūsų . . . amžino gėrio ilgesy.

1979. I. 7 d.

VIENO VAKARO

MELANCHOLIJA

KLEVA VIDŽIŪNIENĖ

Kaimynas išstūmė kėdę su savo sene į jos nuolatinę vietą pavėsyje ir draugiškai mostelėjo man ranka.

— Puiki diena, toks gaivinantis vėjas. Visi jau nuo pat ryto išdūmė prie vandens.

— Taigi, puiki diena, iš tikrųjų.

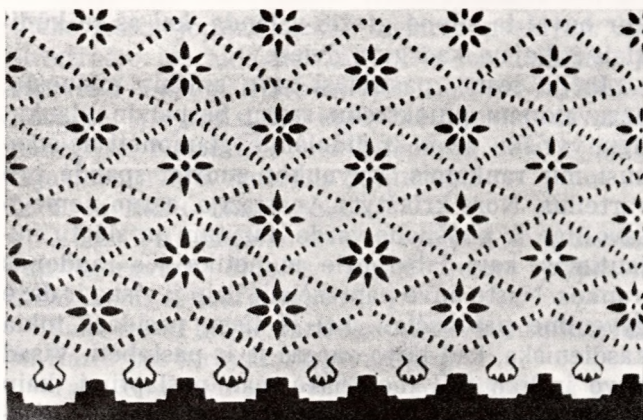
Senė bejėgiai žiūrėjo į tą pusę, kur tarp medžių kamienų truputį buvo matyti miestas. Jos išraiška buvo ta pati. "Iš tiesų", pagalvojau, "nesu niekad matęs jokio pasikeitimo jos pageltusiame veide. Kiekvieną dieną ta pati mirusi kaukė, ta pati sena kėdė, ta pati skara, kurion senis ją rūpestingai supdavo. Kaip buvo galima tai pakęsti?"

Užpakalyje manęs į kiemą įsiveržė garsiai šaukdamos dvynukės — Aušra ir Saulė. Amžinu linksnumu, užkrečiančia lengva nuotaika jos tikrai pateisino savo vardus. Draugai sakė, kad nereikėtų tokio amžiaus mergaitės vis rengti vienodais rūbais, bet ką buvo galima padaryti, kad abi mėgė tas pačias spalvas, tą patį plaukų sušukavimą, net tą patį maistą. O labiausiai viena kitos draugystę. Nusišypsojau, nors mintys dar kabėjo kažkur tarp kaimyno senės ir mano pačio širdies sustingimo. Vakar štai buvo mergaičių gimtadienis, ir dabar namuose atsirado nauji gyventojai. Ankstų rytą Aušra atėjo pas mane ir pareiškė, kad šiandien Saulės gimtadienis ir ji norinti nupirkti jai vieną iš kaimyno naujų šuniukų, todėl jai reikia dešimties dolerių. Po to ji dingo vartuose ir grįžo su kažkuo labai spurdančiu ir suvyniotu į savo megztuką. Už valandėlės pasirodė Saulė ir labai paslaptinai pašnabzdėjo, kad jai reikia dešimties dolerių, nes tiek kainuoja kaimyno mažas šuniukas, o šiandien gi Aušros gimtadienis. Ir vėl kažkas spurdančio buvo parnešta namo, ir visi turėjom gražaus juoko, kai jodvi išvyniojo savo dovanas.

Mergytės buvo mūsų didysis džiaugsmas.

— Tėvuk, Aušra sako, kad tu niekad nesi žvejojęs ir kad visos tavo pasakos apie banginius eskimų žemėje yra išgalvotos.

— Tėvuk, Saulė vis dar tiki, kad mūsų tėvelis

T. VIDŪNIENĖ LANGO UŽUOLAIDA (KARPINIAI)

kažkur Afrikoje medžioja liūtus. Ji tokia vaikiška!

Saulė truktelėjo Aušrą už ilgų plaukų, ir abi linksmai sukrito į žolę.

Už tvoros sėdėjo senė ir be išraiškos žiūrėjo į tolimą miestą. Ką ji ten matė? Ką kalbėjo jai tie tolimi ir šalti bokštai, šalia kurių praleisdavo savo gyvenimą, kokie atsiminimai skriejo jos pražilusioje galvoje, gal kažkelintą kartą pergyvenant savo viltis ir jaunystę, savo leidimąsi žemyn, o gal vien nuvargusi ir išsisėmusi laukė galo po pralaimėto mūšio.

Neramiai krustelėjau, nes ir mano pastangos sugrįžti į kasdienybę bereikšmiai blėso. Ar ne tuo pačiu negyvu žvilgsniu pradėjau ir aš žvelgti į tuos negyvus bokštus?

— Kaip jiems gera dviese! — pareiškė Saulė, o Aušra pritariančiai palingavo galva. Šuniukai jaunai gaudėsi pievoje.

Neseniai ir aš galvojau, kaip gera dviese! Vienišumas yra žudikas, vienišumas yra lėta mirtis. Kvailys! Vienišumas juk neišvengiamas žmogaus palydovas, apsimąstymo laikas, savęs ieškojimas, prasmės apčiuopimas. Ir štai dabar tarsi po ilgo ir triukšmingo baltiaus grįžtu į savo vienišumą, kaip į vėsų vakaro sodą.

Kvailys, kvailys. Argi tada nežinojau, kad esu kaip sraigė, nešanti ant nugaros savo kiautą ir kitaip negalinti egzistuoti, kad vienuma buvo mano atgaiva ir poilsis, o ne pramogos, blizgą vakariniai rūbai, netikros šypsenos ir greit užmirštami nieko nereikšią žodžiai, kad mano subrendusiuose metuose naivu buvo nusekti paskui jauną ir skardų juoką. Bet ne jos jaunystė buvo kalta ir ne mano subrendę metai, kaip tikino sesuo arba tas neišmanėlis brolvaikis Kazys, kaltas buvo silpnumo momentas, kaip kad dabar Saulės mestas burto žodis, kad gera dviese.

Angele šventasis, kuris dabar drauge su manim žiūrai pro žilą senės galvą į šitą gaudų miestą ir kuris štai pridengė savo gailestingu sparnu mano širdį nuo beprotiško skausmo, angele šventasai,

kur buvai tą silpną grožio valandą, kai aš su kūdi-
kais įtikėjau, kad gera dviese.

Įbėgo sesuo, pasirišusi savo amžiną prijuostę,
nesuvaldomu plaukšteliu sausų bespalvių plaukų,
ilgu, vyrišku veidu ir didelėmis, glamonėti neišmo-
kusiomis rankomis. Dvynukės gudriai spaudė pro
vartelius, Nors krikštyta Anastazija, sesuo nemėgo
savo ilgo ir puošnaus vardo, tarytum ją slėgtų nu-
jautimas, kaip labai prie jo netiko jos raudonos
rankos. Nastė buvo paprasčiau. Taip ji viską ir darė
gyvenime paprasčiau, kol iš tiesų pasidarė tokia
kasdieniška, kad buvo vargas ją ir pastebėti. Visad
buvo ir liko toji moteriškė man paslaptimi, kaip
galbūt likau ir aš jai su savo sukvailėjimu ir vėly-
bomis vedybomis.

Nastė prisėdo pavėsyje ir nusišluostė į prijuostę
savo ilgą, blizgantį veidą.

— Tai jau išvežė savo senę pravėdinti.

— O kai vieną dieną jos nebebus, matysi, kaip
pasigėsi, — nusijuokiau dirbtinai, nes viduje vėl
jutau seną irzlumą. Nemėgau juk ir aš to amžinai
negyvo veido, tačiau kažkur širdies gilumoje dabar
jaučiau su ja didesnę giminingumą, negu su savo
Naste.

Nesąmonė tokios mintys.

Nastė tylomis sekė mano veidą. Žinojau, ką gal-
vojo, ką norėjo patirti. Nebuvo joje man užuojau-
tos, nei jokio kito žmoniškesnio jausmo, gal jautė
net pasitenkinimą vėl likusi namų šeimininke. Nuo
tos minties ji beveik paūgėjo.

Jos jaunos ir patrauklios negalėjau prisiminti.
Net ir puošnios jos vestuvės buvo nublukę kažkur
praeityje, dar taip nesenoje, lyginant su mano pa-
ties pilka ir rūpesčių pilna jaunyste. Tada kažkaip
neišaiškinamai patraukė to vienadienio Aloyzo dė-
mesį, gal tai buvo jos žydėjimo valanda, o gal dė-
mesio centre buvo mano, seno berno, puikus namas.
Kiekvienu atveju to dėmesio tepakako vienai va-
sarai, kuri vėliau atnešė Aloyzo kalėjimą, ašarų
pilnus vakarus, paskui Aušrą su Saule ir pagaliau
visišką vieatvę.

— Ar tau nebuvo gerai vienam, be rūpesčių ir
su tokiais pinigais, — neiškentė Nastė, sekama
mano tolimą žvilgsnį ir gal nujausdama, ką galvoju.
— Juk buvau tau, kaip motina.

Nepasukau galvos ir vos numaldžiau vėl kylantį
irzlumą. Ar reikėjo senam vyrui motinos?

— Lengviau būtų visiems, jei prakalbėtum ir
išlietum širdį. Bet nepratari nė žodžio ir nenori
dalintis. Aš suprantu tavo mintis, bet juk visi ma-
tėme, kad kitaip baigtis ir negalėjo.

Kaip tik tos minties ir norėjau gintis. Tarsi seno
filmo vaizdai grįžo ir grįžo nuotrupos; nebežinau,
kada bebuvau miegojęs. Nereikšmingos nuotrupos,
bet kankinančios iki sąmonės netekimo. Nebegalė-
jau suvesti įvykių į visumą ir mane tas jaudino.
Kažko negalėjau atsiminti. Ar beturėjau pilną
sąmonę? Užeidavo valandėlės, kada neberasdavau
durų į aiškumą, apimdavo panika, paskui didžiulis
nuovargis.

Nepajutau, kaip pakilau nuo minkštasuolio ir
nuėjau į priekį neramus, žiūrėdamas į tolimą mies-
to vaizdą. Balsai gatvėje atrodė nerealūs, lyg Kazio
ir jo žmonos balsai, o burnoje jaučiau šleikštų sko-
nį, kaip prasidedant kokiai ligai. Nenorėjau Kazio
nei jo plepios žmonos, nei Nastės.

Sesers veide dar buvo kiek susirūpinimo, bet ne-
kantrumas jau ėmė viršų. Bejausmis mano sėdėji-
mas po vėsiu medžiu nieko nekaltinant, neieškant
pritarimo, tarytum visas įvykis manęs neliestų, ją
jau matomai siutino.

— Taveš laukia. Važiوسي į ten?

— Važiuosiu, — ir vėl sukritau savo kėdėje.
Nastė stovėjo ir nekantriai pešiojo prijuostę.

“Tai dėl tavęs, Anastazija, tai dėl tavęs aš taip
pasilgau tokios, kaip Ina!” galvojau, žiūrėdamas į
sesers negražų profilį. Ilga metų eilė vėl išniro ir
sukosi, kaip pageltęs lapas. Jūs niekad nesitikėjot,
kad aš turiu savo svajones, nerealias, neapčiuopia-
mas, niekam nepasakojams senbernio svajones.
Man nereikėjo motinos rykštės, man reikėjo juoko.

Gal ir negražu buvo Anastazijai tai primesti, gal
po jos grubumu slėpėsi neišdalinta meilė Aloyzui.
Aš gi niekad neturėjau jaunystės. Atrodė, seniau
net ir svajonių neturėjau. Pradėjau tada nuo pat
apačios ir metams slenkant, kaip kurmis knisauti į
priekį. Gal kad nesididžiauvau ir nepraleidau kiek-
vieno cento per gerklę, patikau mūsų seniesiems
imigrantams, susilaukiau paramos ir nuoširdumo.

Keista, pagalvojau, kaip kartais susipina žmonių
gyvenimai, žmonių, kurie prieš trumpą laiką nieko
bendro neturėjo. Štai atvažiauvau čia dar stiprus, su
dideliais planais. Prie statybų susipažinau arčiau
su Pranciškum, čia gimusiu, bet širdimi dar tvirtai
su tėvų žeme surištu žmogeliu. Jo žmona vis skun-
dėsi, vis negalavo, o ypač palūžo po to, kai jiems
gimė akla mergaitė. Kai su jais susipažinau, mer-
gaitė jau buvo dvylikos metų. Pranciškus man pa-
dėjo savo pažintimis, nepavydėjo greito prasigy-
venimo, todėl ir namą pirkau šalia jų, kai tik pra-
simušiau į žmones ir į savo biznį.

Dabar, kaimynui bergždžiai pakalbinus savo
žmoną ir pasisukus į mūsų pusę, Nastė skubiai
pasitraukė į vidų. Trylika metų neužtrynė kaltės
jausmo, kaltės, kurios nebuvo . . . Ne, Pranciškus
buvo daugiau, negu giminė, mes visi buvom susi-
painioję, išilieję viens į kito gyvenimą.

— Maniau, jau išvažiauai.

— Važiuosiu.

— Nemalonus reikalas.

— Ką gi, jau taip išėjo.

— Jaučiuosi kaltas, nors protas aiškiai sako, kad
aš čia nieko negalėjau pakeisti, — Pranciškus siurb-
čiojo atsineštą alų. Koks senas dabar jis man atro-
dė, o buvo praėję vos dvidešimt metų. Nastė stovė-
jo prie lango ir stengėsi nugirsti mūsų pokalbį,
tačiau mudu jau ir vėl tylomis žiūrėjome į tolį.

Ina buvo Pranciškaus brolio duktė. Tą dieną
stovėjome irgi štai šioje pačioje vietoje. Pranciškus
įraudęs, laišku rankoje nešinas.

— Mirė brolis. Štai rašo draugas iš Lenkijos. Liko keli vaikai, mažuosius pasiėmė brolienės giminaičiai, tik lieka vyriausioji, labai nori Amerikon. Mergina gera ir graži, būtų gera žmona. Klausia, gal žinau kokį seną berną, galėtų parsitraukti. — Jaučiau Pranciškaus žvilgsnį, ne tai prašantį, ne tai tiriantį, ir staiga nuraudau. Ištiesė man nuotrauką: didelės linksmos akys, tamsūs plaukai, kokių dvidešimties trijų.

— Žmogau, aš jai per senas, ieškok jaunesnio.

— Vyro amžius nesvarbu. Esi doras, stiprus ir turtingas, pagalvok, dviese vis geriau.

— Aš nesu vienas.

— Ak, sesuo ir jos vaikai neatstos nuosavos moteriškės. Iš ano krašto merginos kitokios, nesugadintos. Kaip tik tau.

Tamsios akys nebeišėjo iš galvos, pradėjau dažniau klausinėti. Pranciškus trynė iš džiaugsmo rankas, Nastė gi visai nenujautė, kad virš jos galvos renkasi debesys.

— Mergaitė rašo, kad sutinka, nenori Lenkijoje likti, tark žodį.

Nemokėjau, o gal ir nenorėjau spirtis. Jau mylėjau Iną visa savo senstančia širdimi.

Nastė vos nesprogo. Pranciškaus seserėčia, po to, kai Aloyzas . . . Be reikalo, Nastute, senė juk

nieko nežinojo, jai niekad nebuvo pasakyta, kas suvažinėjo jos aklą mergaitę. Po tos nelaimės ją sutraukė ir daugiau nebeatleido, neištarė nė žodžio, neverkė. Aloyzas sėdo į kalėjimą ir paleistas namo nebegrižo, Nastė liko visa sulaužyta, beveik išprotėjusi, su dviem mažomis dukterimis.

Pranciškau, Nastė neleis.

Neleis? Ar negana savo gyvenimo jai atidavei? Jau mergaitės didelės, Nastė turės apsiprasti, atėjo laikas ir tau gyventi.

Sakė tiesą: buvau turtingas dėdė, kontraktorius, su Kaziu jau turėjau nuosavą biznį.

Taip atvažiavo Ina, visiškai sumaišydama gyvenimo tvarką, giminių ir kaimynų santykius. Atvažiavo jauna, graži ir labai tyli.

Ne, aš negaliu nustoti ją mylėjęs, išbraukti iš gyvenimo tą trumpą laiką, kurį ji man dovanavo. Visa širdimi jaučiau, koks svetimas turėjo jai būti mano asmuo ir mano pasaulis. Nors tapo mano žmona, niekada netapo mano šeimos nariu, Aušros ir Saulės teta, Nastės išpažinčių klausytoja. Kitokia buvo jos lietuviška kalba, kitokios mintys, atrodo, kitokią atrado ir tą išsvajotą Ameriką, negu vaizdavosi savo tamsiame užkampyje. Neradome niekas apie ką su ja kalbėti, kuo ją sudominti. Ir taip visad, kur ją nusivesdavau — nei lietuvaite,

ADOMAS VARNAS

GELĖS

DAILININKA
SVEIKINAME
100 METU
JUBILIEJAUS PROGA!

nei lenkė, nei amerikietė. Jau iš pat pradžių daug nekalbėjusi, dabar visiškai nutilo, vis veržėsi į gamtą, į netoliese esančius kalnus, kur nusipirkom atostogoms namelį.

Iš pradžių bandžiau vergiškai pildyti jos norus, važinėčiau drauge, bet prie to didžiulio gražaus ežero kalnuose ji išeidavo visai dienai viena, o aš likdavau su neįdomių laikraščių krūva, garsiai siaučiančiais vasarotojų vaikais, jų riebiomis motinomis ir rūpesčiais apie degančius biznio reikalus namie, apie neužbaigtus kontraktus, Kazio įsigalėjimą, veltui leidžiamą laiką ir pinigus. Užsakytos statybos stovėjo nepajudintos, o žmona juk aiškiai norėjo būti viena.

Pranciškus stuktėlėjo alaus stiklu ir prašneko apie dienos reikalus. Aišku, kad ir šešėlyje ištysęs mano veidas negalėjo likti nepastebėtas prie skausmo pripratusios akies.

— Dabar dažnai galvoju, kaip daug prisidėjau ir aš prie tavo nelaimių. Nors ir brolio duktė, turėjau pagalvoti, kad turės daug lenkiško kraujo ir išauklėjimo, juk motina augino, nors tėvas ir pramokė lietuviškai. Kad ir aš su savo sene, juk nelengvi buvo pirmieji metai, nei pakalbėti apie Lietuvą, nei kur į pikniką ar į svečius . . .

— Be reikalo graužiesi, kaimyne, — beveik pravirkau, — abu norėjome tik gero, gal ir negalėjo kitaip baigtis, kaip sako Nastė.

Ak, baigtis kitaip galėjo. Vaiką būčiau užauginęs, kaip savo, būčiau niekad neprikišęs to besijuokiančio lenko. Ir kuris galas jį atnešė į mūsų statybas! Betgi vėl, jei ne tas, būtų buvęs kitas, jei širdelė jau taip nerimo mano pastogėje. Kad būtume išsikalbėję, gal būtume išsikėlę kitur, vaikas būtų užaugęs ir pati kada nors senatvėje džiaugtųsi šeima ir pastoge . . .

Turbūt skausmas mano veide buvo per didelis, nes Pranciškus pakilo iš vietos ir su lengvu virpesiu veide atsisveikino.

— Diena baigiasi, važiuok.

Iki šiol nežinojau, kad svajočiau palikti pasauliui kūdikį, toji mintis niekad nevargino mano nemigo naktį. Tai Inos švelnūs veido bruožai buvo mano sapnuose, jos tykus, beveik su atodūsiu pasidavimas, jos baukštus krūptelėjimas, kad ištiesdavau ranką jos pusėn. Ir taip liko mano susikaupe meilūs žodžiai niekad nepasakyti, nes turbūt bijojau jos dar labiau, negu ji manęs. Ar malonūs moteriai papuošalai, jeigu juos gauna nuo nemylimo vyro? Ar labai baisi yra naktis, jeigu šalia alsuoja ne tas, kurio norėtum? . . . Bet dabar visiškai ne tai buvo svarbu, reikėjo tik pasakyti, kad kūdikis galės gyventi mano pastogėje, juk tai prakalbės garsiau, negu visi nepasakyti meilės žodžiai.

Rankų virpėjimas tapo nebesulaikomas ir aš nėjau, bet bėgau. Jutau, kaip ir vėl realybės jausmas pradėjo slysti, bet tebežinojau kaip svarbus turįs atlikti. Sustojau benzino ir automatiškai įėjau į krautuvėlę.

— Į kalnus? — paklausė geraširdis senis, jau ištiesdamas laikraštį ir įprastus rūkalus.

Taip. Dėžutę tamsaus, su riešutais, kaip visad. Valandėlę žiūrėjo pasimetęs, paskui lėtai suvyniojo dėžutę. Mačiau, kad jo akys buvo drėgnos.

— Turiu paskubėti, užsišnekėjau su kaimynu, o iki kalnų geras kelio galas.

Senis linkčiojo, nieko nesakydamas, ir aš pasisukau eiti, atsargiai prilaikydamas saldinius alkūne ir ieškodamas raktų. Argi vėl būsiu ką kvailo padaręs, kaip dabar dažnai atsitinka?

Kada pirmą sykį tapo man aišku, kad jaunas lenkas vagia mano žmoną? Nenorėjau klausyti kvailų apkalbų, o tačiau kažkur giliai žinojau, kad ne vienam prieš mane panašūs dalykai buvo nutikę. Kiek buvo tose kalbose teisybės? Ina verkė, kai sykį nedrąsiai pasakiau, kad piktos žmonių šnektos mane žeidžia.

— Neklausinėk, aš nenoriu apie tai kalbėti. Tave nuskriausti būtų lygu apvogti nieko nesuprantanti ir pasitikinti vaiką.

Taip, ji tada taip pasakė, ir dar sykį, vienintelį sykį, kai norėjau kalbėti apie meilę: "Pagaliau, kodėl tu turėtum mane mylėti tokį senį?" Gi jos atsakymas dabar daužėsi galvoje, lyg varpai iš tolo. Varpai gi turi daug reikšmių — ir šventę, ir grėsmę, ir atsisveikinimą. "Aš tavyje nematau nei senio, nei herojaus, aš matau tik vaiką". Manyje drauge buvo daug kas gyvulio ir kūdikio šitos meilės laiku. "Nebijok," sakė Ina, "aš nebūsiu, kaip mano tėvas".

Kadaise, pirmųjų mėnesių ilgais vakarais, kurie tokie gražūs šitame slėnyje, Ina šiek tiek kalbėjo apie savo tėvą. Pranciškus neką žinojo apie brolių, bet man iš Inos kelių žodžių, o gal iš staigiai sukrentančio jos veido, nesunku buvo nujauti, kad šeima nebuvo laiminga. Atrodė, Inos motinos skausmo priežastimi buvo niekad nesibaigianti jaunų moterų grandinė ir tėvo melas.

Dabar, važiuodamas pavakario saulėje dar tebetviskančiu keliu, vėl bandžiau grįžti į vakarykštę dieną. Rankos ir akys automatiškai valdė vairą, o aš galvojau apie Inos vidų. Jos religija buvo kažkokia konvulsiška, lyg skubėtų permaldauti Dievą už ateitį, lyg bandytų užsitikrinti paramą būsimiems sunkumams. Motinos skausmingos litanijos ir lėta mirtis niekad neišblėso iš jos veido, ir baimė gauti vyrą, koks buvo jos tėvas, atrodė, pakreipė jos pasiryžimą tekėti už manęs, ramaus senbernio.

Uolienos, kuriomis važiauvau, šykščiai saugojo savo sultis. Tik labai stiprus ir užsispyręs augalas nenudžiūdavo nuo tos velnioniškos kaitros, tik retas šliužas ar barškuolė gyvatė kantriai alsavo beribėje akmenų jūroje, laukdami saulėlydžio. Gi manyje tebeošė nemunai ir vėsūs šileliai, žvilgsnis pasimesdavo tuštumos atšiaurume. Kada kiti šitose negyvoje lygumose pailsėdavo, aš čia netekdavau pusiausvyros. Norėdavau mažutės gryčios su įprastais garsais ir kvapais. Inos Amerika buvo šilkas,

šviesos ir linksmybės, o aš rišau ją prie šalto, svetimmo židinio. Kaip galėjo neklausti jauno lenko žodžių, kai jis žadėjo jai burlaivius, tamsiąją Meksiką, romantiką? Gulėdama šalia mano ramaus, sensančio liemens, ji negalėjo jam netikėti.

Atrado vargšė Ina savo tėvą savyje. Nepadėjo skaisčioji Mergelė, nei motinos liūdno akys. Kodėl niekas nesupranta, kad ji kitaip negalėjo?

Kelias lėtai kilo į kalnus. Visa širdžia bijojau tų milžiniškų prarają, to gaivalingo, man nesuvokiamo didybės grožio, čia visko buvo per daug, viskas buvo per masyvu ir sukeldavo nerimastį. Ar buvo ne vyriška šalintis audrų, netikėtumų, pavojų? Tai nebuvo senatvės ženklas, nes aš ir jaunas nebuvau akiplėša, tačiau man sekėsi biznis ir ten sprendimai krisdavo natūraliai. Aš nebijojau atsakomybės ir aš neapvildavau. Argi aš dabar pristigau drąsos?

Saulės spindulys krito į mano melancholiją, ir staigiai supratau senuko akių drėgmę, kai vyniojo riešutinius saldainius. Jis turėjo galvoti, kad aš išprotėjau, kad nežinau, kad ten Inos nėra. O gal tai tiesa, kad aš beprotis? Ar tik kažkokia gailėstinga ranka tarpais uždengdavo akis, nes taip buvo lengviau, taip galėjau gyventi, žiūrėti į seserį, kalbėtis su brolvaikiu. Nieko nebuvo įvykę, nieko.

Prie pirmųjų namukų stovėjo gal trylikos metų mergaitė ir sekė mano sukaitusį veidą. Ištiesiau jai dėžutę su riešutiniais saldainiais.

— Paimk, jie labai gardūs. Man nereikia, paimk, prašau.

Baimė ir nepasitikėjimas pasirodė jos veidelyje, ir ji skubiai nuėjo į šoną.

Dabar sąmonės spindulys buvo tarsi kalavijas, kuris veržėsi į mano tamsą ir dideliu grubumu budino iš melancholijos prieglobsčio. Tai toks spindulys turėjo perskristi ir mano Iną, kada lenkas nebenorėjo nei jos, nei kūdikio, o išvažiavo vienas į Eldorado. Spindulys, kuris visoje piktoje nuogybėje rodė į padarytą skriaudą ja tikinčiam ir nieko nesuprantančiam vaikui. O, kad aš turėčiau dar bent vieną minutę jai pasakyti...

Valdininkas stovėjo duryse ir klausiamai žiūrėjo į mane.

— Čia vakar ežere rado jauną moterį. Aš esu jos vyras.

— Įeikite. Nemaloni istorija.

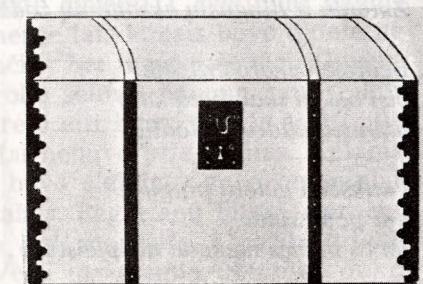
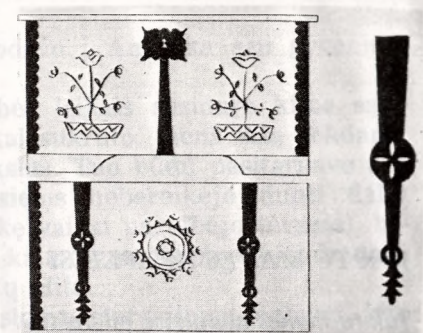
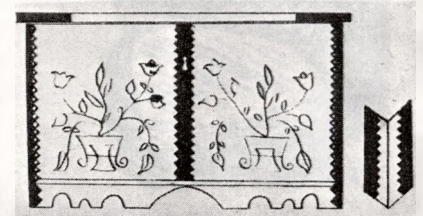
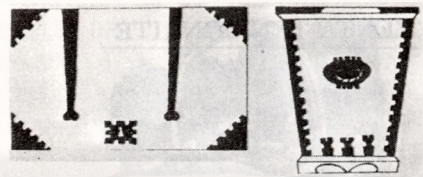
Prie durų buvo nedidelė dėžutė šiukšlėms. Vengdamas valdininko žvilgsnio, aš atsargiai ten įmečiau riešutinių saldainių dėžę. Dabar stovėjau čia visiškai nuogas, apiplėštas ir neturėjau kuo pridengti savo skausmą. Šita riešutinių saldainių dėžė buvo tarsi skydas, kuriuo dangsčiausi nuo tikro gyvenimo.

Prie gretimo stalo jaunas policijos valdininkas degė cigaretę rėkliai išsidžiausiai merginai. Jie abu juokėsi. Pro langą praėjo jaunuolis su garsiai grojančiu radiju, paskui vėl keletas atostogaujančių moterų. Jie visi kažkur priklausė.

Nebuvau nei vaikas, nei herojus. Tik vyras.

Aš įėjau į vidų.

* * *

KRAIČIO SKRYNIOS

LIETUVIŲ LIAUDIES MENAS

19 AMŽIAUS KRAIČIO SKRYNIŲ PIESINIAI

AKVARELĖS

JUK TU MANĖS NEAPLEISI

*Juk tu manęs neapleisi, eilėrašti . . .
Kartu ieškotume dangaus ir žemės.
Žmonių ir dingusių aksominių žodžių.*

*Beorėje vakaro erdvėje
visi balsai skambėtų kaip
užburtų audrų melodija.*

*Paukščiai galėtų pragysti
ant popieriaus,
jei tu manęs niekada neapleistum . . .*

MĖNULIO PILNATIS

*Nejudantis šviesos ratas paišo
medžių šešėlius ant žemės.
Giliai vandeny sapnuoja žuvys
apie plaukiančius debesis.*

*Mėnulis krinta į vandenį
ir tylą sugeria šviesą.
Amžinybės Akis pasilieka.*

AKIMIRKSNIS

*Žvaigždėtas dangus be raukšlių.
Medžiai gaudo naktį ir,
išplėtę suglaustus sparnus,
šnabžda vakarinę maldą.*

*Aš įieškau savo šešėlio,
kuris sutirpo tamsoje
kaip vaškas . . .*

GYVENIMO RUDUO

*Mėnulis išbalo rytui auštant.
Mano sapnų akiraty
neauga rožės, bet šešėlių kalnai.
Auga senų žvaigždžių akmenys.*

*Mano juoką nusinešė rudens vėjas . . .
Tylos dykumoje mano sapnai
klaidžioja akli . . .*

KELIAS

BR. ŠIMKIENĖ

Lietuvos buvusias kaimas nueina į istoriją, nes tokio kaimo, kokį mes visi palikome, nebėra. Net žodžio kaimas prasmė keičiama, nes vietoj kaimo sakoma — gyvenvietė. Tai naujų statybų tos gyvenvietės, tarytum maži miesteliai, kur apgyvendinami kolūkių darbininkai.

Mes atsimename Lietuvos kaimą, kokį palikome. Mes gi visi, arba dauguma, esame kilę iš kaimo: kaime gimę, gyvenę ar bent vaikystę praleidę.

Mūsų ūkininkai turėjo savo žemę, plačias sodybas su keliais trobesiais, sodais, daržais ir darželiais, kuriuos puošė tradicinis lietuviškas kryžius, žydėjo jurginai, lelijos, žaliavo rūtos . . . Dabartiniam Lietuvos ūkininkui palikta tik mažos sodybėlės, vos didesnio daržo plotelio, nes okupantas tik tiek leidžia naudotis savosios žemės savo reikams. O kryžius, tas tradicinis lietuvių sodybos papuošalas, nebeleidžiamas statyti.

Anksčiau Lietuvos ūkininkas darbavosi savo sodyboje ir laukuose, augindamas viską savo šeimos išlaikymui. Dabar buvę ūkininkai, kaip ir miesto darbininkai, dirba vad. kolūkiuose. Keičiantis gyvenimo bei socialinėms apraiškoms, suprantama, neišvengiamai keičiasi ir daugelis žmonių papročių, tradicijų ir lieka istoriniais dalykais. Jau kaimams išsiskirsčius į vienkiemus, dėl atstumo kaikurios tradicijos, kaip pvz. gegužinės pamaldos, mažai bebuvo praktikuojamos.

Norėtusi bent šiek tiek prisiminti, tuo pačiu ir pagerbti mūsų ūkininko šeimą ir specialiai ūkininkę — šeimininę.

Mūsų ūkininkų šeimos buvo skaitlingos. Ūkininkui didelė šeima buvo ir didelis turtas, nes tai buvo nuosava darbo jėga. Todėl ūkininkai, padėdant vaikams ir vienam kitam samdiniui, galėjo net gerai gyventi. Susidarydavo rimtos problemos, kai vaikai suaugdavo, ateidavo laikas sukurti šeimas ar gyventi savarankiškai. Pagal tradiciją tėvų ūkis buvo skiriamas ar paliekamas vyriausiam sūnui. Skirstyti, smulkinti ūkį ir išdalyti vaikams neišėdavo ir tai buvo vengiama. Atmokėjimai sunkiai sekdavosi ir ilgai tęsėdavosi, net kartais iki visi susendavo. Todėl kiti vyrai ir mergaitės ir dėl šių

priežasčių emigruodavo į Ameriką sau gyvenimo ieškoti.

Nepriklausomybės laikais susidarė kitos sąlygos. Mūsų ūkininkai sukruto, viens kitą sekdami, leisti vaikus į mokslus. Tuo būdu pasitarnavo sau ir tautai: užaugusiems nebereikėjo duoti dalių (priešingai, išsimokę vaikai pagelbėjo tėvams), besimokantieji buvo kaimo žmonių švietėjai ir davė Lietuvai inteligentų elitą.

Ūkyje pasilikusioms mergaitėms nebuvo kito kelio, kaip tik ištekti ir su savo skirta dalimi ir kraičių skrynja išeiti gyventi į svetimus namus. Pasilikti vad. senmerge tais laikais buvo didelė negarbė ne tik jai pačiai, bet ir visai šeimai. Gyventi tėvų ūkyje prie brolio šeimos nebuvo kaip ir kur, todėl mergaitės turėjo eiti kitur, kad ir ašarų upe lius liedamos, jai tai nebuvo prie širdies. Aplamai ūkininkų vedybos buvo siejamos su ekonominiais ir praktiškais reikalais. Pagal anų laikų papročius ūkininkaitis turėjo vesti mergaitę iš maždaug tokio pat dydžio ūkio. Vesti mažžemio ūkininko dukrą ar iš miestelio buvo negarbė, nepriimtina ir ekonomiškai neapsimokėjo. Taip pat ūkininkaitei ištekti už kokių amatininko ar darbininko miestelėno buvo nepriimtina, neatsargu. Mat, mūsų ūkininkai brangino žemę, nes turi žemės — gali gyventi.

Mergaitei nuėjus gyventi į svetimus, bet savuosius būsimojus namus, kaipgi klojosi visas jos tolimesnis gyvenimas.

Ūkininkė — darbininkė

Marti, ypač pradžioje savo naujo gyvenimo, buvo ne kas daugiau, kaip darbininkė. Daug griaudžių dainų liaudies poetų sukurta apie marčios nepavydėtiną gyvenimo dalį. Marčios stiprių rankų laukė visa šeima, ir todėl jai tekdavo ne tik sunkesni darbai ir anksti kelti — vėlai gulti, bet ir prisitaikyti prie tos šeimos papročių ir įtikti visiems, nes be jos vyro dar dažnai tebegyveno senieji tėvai ir kartais kiti šeimos nariai. Bet visų pirma marti buvo ar turėjo būti stipri darbininkė. Darbščios, geros, malonios ir viską mokančios dirbti marčios ieškojo jos vyras, tokios pageidavo ir

senieji tėvai, kad mokėtų duoną kepti, austi, verpti, linus rauti . . . Į visas šeimininkavimo pareigas ir planavimus, tik laikui bėgant ir esant reikalui, marti įsijungdavo, nes anything — faktinai senoji to ūkio šeimininkė nelengvai samti — valdžios simbolį perleisdavo atėjusiai gyventi į jos namus. Kai vos po kelių metų sutikdavai tą buvusią sveiką, gražią ir stiprią mergaitę — jos nebebuvo galima pažinti: susenusi, suvargusi, dažnai net be dantų . . . Kurios puldavo ar buvo priverstos pulti į tą naujo gyvenimo kūrybą, pernelyg greitai išsieikvodavo. Bene vaizdingiausiai marčios tragišką gyvenimą apsakė Žemaitė apsak. "Martį". Bet tada, 19-to šimtmečio pabaigoje, dar mūsų kaimą gaubė tamšūs debesys. Vėlesniais laikais, "šviesai ir tiesai" kaimo žmonės pasiekus, "marčiavimas" vis darėsi žmoniškesnis. Pačios moterys pradėjo nebeužsileisti ir suprasti savo vertę ir vietą šeimoje ir gyvenime.

Ūkininkė — šeimininkė

Pats tas žodis — šeimininkė — nurodo, kad tas asmuo turi reikalo su šeima. Siauresne prasme — virėja, platesne — šeimos ar viso namų ūkio vedėja. Tas kaimietiškas namų ūkis ar šeimininkavimas labai jau skiriasi nuo miestietiško. Pirmiausia, miestiečiai turi viską pirkti. Ūkininkas beveik viską pasigamina savo ūky, nesgi ūkis ir yra tos šeimos pragyvenimo šaltinis. Mūsų ūkininkai užsiaugindavo svarbiausius visus maisto produktus. Pirkdavo tik cukrų, druską, silkes ir kitus smulkesnius priedus. Savo ūkyje maisto produktų užsiauginimas, konservavimas, valgių ruošimas — šeimos maitinimas, jos aprėdymas ir kiti su tomis pareigomis susiję darbai ir buvo ar turėjo būti pats svarbiausias ūkininkės triūsas ir rūpestis. Pats valgių paruošimas nebuvo komplikotas, nes virė ar kepė nesudėtingus patiekalus, naudojantis mažai priemonių, nes moderniškesnių darbų palengvinančių, tais laikais ir neturėjo. Gal visoje Lietuvoje pagrindinis maistas buvo išverdamas iš ryto beveik visai dienai arba bent pietums, kad pati šeimininkė būtų laisva kitiems darbams. Visi mūsų ūkininkai kasdieną valgė rupią ruginę duoną, įv. kruopas, bulves, taukus, kiaulieną ir avieną mėsą, pieno produktus, daržoves, vaisius. Šventes ir šiaip ūkiškus įvykius atžymėdavo tradiciniais patiekalais. Pavyzdžiui, Šeštinėms, Sekminėms virdavo virtinius su varške ar kitokius varškėčius. Mat, šeimininkėms reikėjo prisiminti ir pavaišinti piemenukus, kurie tų švenčių išvakarėse pargydavo raguočius, atsigačiusius iš po žiemos ir papuoštus beržų vainikais. Laikui bėgant, ūkininkės išmoko pasigaminti įvairnesnius patiekalus. Joms, ypač jaunesnėms, daug padėjo įv. ruošos kursai, ruošos mokyklos, spauda, paskaitos ir šiaip švietimui į kaimą ateinant.

Kiti ūkio produktai — kiaušiniai, sviestas, sūriai, medus, dešros, kumpiai, uogienės ir kt. buvo taupomi šventėms, svečiams pavaišinti ir pardavimui. Tuos kaikiuriuos smulkesnius ūkio gaminius

parduodama ūkininkė pasidarydavo "savo pinigų" — savo ar šeimos reikalams.

Mūsų ūkininkės pareigos ir darbai nesiribojo tik šeimininkavimu. Šeimininkavimas dar buvo lyg ir antraeilis darbas, nevertinamas, tam skirdavo ar likdavo mažai laiko. Kitokie ūkiški neatidėliojami darbai ją absorbuodavo. Dar ir paskutiniaisiais laikais nebuvo pasiekta tam tikro gyvenimo lygio ar reikalo supratimo, kad ūkininkė būtų galėjusi skirti daugiau laiko šeimininkavimui.

Ūkininkė — liaudies meno kūrėja

Nuo senų senovės lietuvės mokėjo išsiausti ne tik paprastus, bet ir sudėtingų raštų ir spalvų derinių pasigrožėtinus audinius. Toji audimo — verpimo namų pramonė ar liaudies menas ryškiai atspindi mūsų kaimo žmonių papročiuose ir liaudies dainose. Pagal anų laikų kaimiečių buities poreikius ar papročius mergaitės turėjo mokėti verpti ir austi. Tos technikos išmokydavo ne mokyklose, o viena nuo kitos, net kitos ir skaityti neturėję laimės išmokti.

Iki nepriklausomybės laikų ir dar vėliau, karų metu, kaimiečiai nešiojo naminius drabužius. Tik vėliau, kraštui atsigavus po karų ir okupacijų, kaimiečiai jau nešiojo, ypač šventadieniais, pirktinius drabužius. Dar jaunystėje mamų ūkio mokomos ir raginamos mergaitės pradėdavo austi ir krauti savo audinius į išdailintas kraičių skrynias savo ateičiai. Ūkininkaitės kraitis susidėdavo iš rietimų drobės, raštuotų daugianyčių staltiesių, rankšluosčių, lovatiesių, juostų, pirštinių ir kt.

Lietuvės turėjo grožio ir meno natūralę nuovoką ir skonį. Be paprasto kasdieniam vartojimui audinio, audė ir išieginams drabužiams raštuotus ir spalvotus audinius. Derinant tam tikrus raštus — ornamentus ir spalvotus siūlus, išryškino ar sukūrė specifinį lietuvišką raštą ir dargi skirtingą atskirose Lietuvos vietovėse. Išsiauždavo spalvotus sijonus, liemenes, prijuostas, juostas, žičkuotus marškinukus — bliuzeles ir kt. Taigi, su pagarba reikia konstatuoti, kad mūsų ūkininkė sukūrė ar davė pradžią išsivystyti mūsų tautiniams drabužiams, kuriais ir šiame krašte didžiuojamės ir nešiojame reprezentaciniais atvejais. Taip pat mūsų liaudies meno parodose didelę dalį eksponatų sudaro įv. meniškai lietuviški audiniai. Dabartinėje Lietuvoje, kaip žinome, kaimietės nebeturi laiko ir priemonių audimui ir verpimui. Gal ir tokio reikalo nebėra, nes fabrikai tą darbą atlieka. Betgi meniškai audiniai dar ir šiais laikais (kaip tenka patirti) tebeaudžiami kaimo prityrusių ir pasišventusių audėjų.

Ūkininkė — motina ir auklėtoja

Mūsų motinos užaugindavo po gražų būrelį vaikų. Įdomu, kad kartais net būdavo lyg ir lenktyniavimas tarp seserų — bandydavo neatsilikti viena nuo kitos ir netgi tuos pačius vardus pasirinkdavo vaikams.

R. KALPOKAS

ŠEIMININKĖ

Ankstyveniais laikais lietuvės moterys gimdydavo tol, kol Dievas duodavo. Ir didelis dėkui toms mūsų mamoms, kad jos davė Lietuvai daugiau dukrų ir sūnų. Lietuviai istorijos bėgyje visų kaimynų buvo žiauriai naikinami ir jie patys viens kitą žudė, siekdami pirmenybių. Dabar girdime, kad Lietuvoje moterys ne tik miestietės, bet ir kolūkietės vos po vieną ar du vaikus augina, nes joms yra primestos kitokios gyvenimo sąlygos. Be to, atsiliepia ir neigiami poveikiai, kaip skyrybos, kurie ir kaimą pasiekia.

Senesniais ir dar nepriklausomybės laikais daugumai mūsų kaimiečių motinų medicininė pagalba dar nebuvo prieinama dėl finansinių, susisiekimo, ignoracijos ir kitų priežasčių. Tie reikalai, kad ir labai svarbūs, dar platesniu mastu nebuvo suorganizuoti. Taip kad, iš šono žiūrint, šeimos auginimas, tai tarytum buvo tik jos vienos — motinos asmeninis reikalas. Šiais laikais sunku ir įsivaizduoti, kaip ūkininkės, taip sunkiai dirbdamos, susitvarkydavo tais „asmeniniais“ reikalais. O tačiau, jeigu neužeidavo kokios epidemijos, vaikai užaugdavo ir sveiki, viens kitą augindami.

Šventadieniais ūkininkės, viską pametusios, užsigaubusios skarutėmis, ėjo ar važiavo į bažnyčią ir vedėsi aprėdytus vaikus. Betgi vėliau vis mažiau besimatė skaruočių moterų, nes eidavo, ypač jaunesnės ir mergaitės, vienplaukės. Tik rusams užėjus, vėl visos moterys apsigaubė skarelėmis. Iš viso kaimiečiai savo apsirengimu buvo beveik priartėję prie miestiečių.

Lietuvė ūkininkė suprato ir spausdinto žodžio

reikšmę. Todėl laisvesniu metu pati mokė (jei tik pati mokėjo) vaikus skaityti ir rašyti. Tą liūdną ir tamsų mūsų tautos laikotarpį iš rusų priespaudos laikų įamžino skulptorius Rimša su „Vargo Mokykla“. Nepriklausomybės laikais galėjo ir turėjo visi vaikai mokytis mokyklose.

Ūkininkė — savo šeimos, savo kiemo garbės saugotoja

Kai senesniais laikais važiuodavome per kokią kaimą, tuojau pamatydavai, kad ne visi kiemai ar sodybos vienodai atrodo. Atkreipdavo akį tvarkingi, prižiūrėti triobesia, švarus kiemas, gražus sodas ir darželis su žydinčiais krūmeliais ir gėlėmis. Jau žinojai, kad to kiemo žmonės yra darbštūs, mėgsta ir vertina tvarką ir grožį. Taip pat ir tokio kiemo namuose bus kitaip — patvarkyta ir pasišluota, kad nebūtų gėdos svečiui netikėtai pasimaisčius. Susipratusiai sodietei buvo svarbu, kad apie jos kiemą žmonės gerai kalbėtų, kad jos šeima būtų gerbiama. Ir tikrai, apie kaikuriuos kiemus garsas — geras ar blogas — pasklisdavo plačioje apylinkėje. Netenka abejoti, kad ūkininkei buvo garbė turėti tvarkingą šeimą, garbė, jei vaikai mokėsi ar buvo mokytų vaikų, jei pavasarį kloniuose patiesdavo kelis rietimus drobės balinimui, jei mokėjo iškepti gerą duoną ir turėjo kuo ir mokėjo svetį pavaišinti . . . Atsilankiusi į namus svetį kviesdavo sėstis prie stalo (nesgi geresnės vietos dar ir neturėta) ir „susėdę apie stalą ir užkandžiaudami, taip pasikalbėdavo. Netikėtus svečius vaišindavo sūriu, sviestu, duona, medum ir kitais parankiais ūkio produktais. O kviestinius svečius, kai ruošdavo vaišes (pakermošiai, krikštynos) tai vaišino nesigailėdami viskuo, ką turėjo geresnio ir mokėjo paruošti. Lietuviai gi — vaišinga tauta. Vėlesniais laikais ūkininkės, pasimokiusios bei viena kitą sekdamos ir neužsileisdamos, suruošdavo gana prašmatnes vaišes ir su vad. „miestietiškais“ patiekalais. Net ir „napoleonai“ jau buvo nukeliavę į mūsų kaimą. Ir kasdieninis valgymo būdas keitėsi — pradėta vartoti individualūs indai ir įrankiai. Netolimoje praeityje, atsimename, visa šeima gi srėbdavo sriubą iš vieno didesnio dubens. Vis dėl to skubėjimo ir kasdienių indų neturėjimo, o ne dėl nežinojimo. Svečius ir seniau vaišino kitaip.

Mūsų ūkininkės labai vertino ir brangino gėlių darželius. Ir gėlių gausumu, ir įvairumu, ir visu darželio grožiu lenktyniuodavo su kaimynėmis. Tradicinės gėlės buvo šios: bijūnai, pinavijos, lelijos, fliksai, jurginai, nasturkos, rūtos, razėtos ir kitokios. Tik tų išgarsintų tulpių nevisuose darželiuose matydavos. Kaip lietuvaitės nuo senų laikų brangino gėlių darželius, džiaugdavo jais ir kartu guosdavos, matome iš poeto Vienažindžio sukurtos dainos:

Kaipgi gražus, gražus rūtelių darželis
Pilnas jau prisėtas gražių žolynų!
Dailiai aptvėrė mano brolelis,
Užtat jam vainiką nupint kentinu . . .

Mano žolynėliai žydėti pradėjo,
Kokia man linksmybė, kas gal pasakyti?
Tartum svieto turtus kas man pažadėjo —
Vien tik širdį traukia, kad juos pamatyt!

* * *

Kai turiningas, pilnas įv. darbų ir pareigų, laimėjimų ir nuoskaudų, ūkininkės-šeimininkės gyvenimas slinkdavo į pabaigą, nusinešdamas jos jėgas, jai tekdavo šeimininkavimo pareigas perleisti stipresniajai. Ir likusį gyvenimą praleisti prie marčios ir tuose pačiuose namuose, net dažnai neturint sau atskiros patalpos. Turėjo būti jos poilsio dienos, tačiau gyvenant ūkyje, ruošos darbų netrūko ir šeimininkei-pensininkei. Ir dar, tapus močiute, tekdavo prižiūrėti ir auginti vaikaičius.

Mūsų kaimiečiai, nesiskaitydami su žodžiais, dažnai moteris vadindavo bobomis. Ūkininkas savo žmoną visaip pavadindavo — šeimininkė, gospadinė ir pašaipiškai — mano boba. Vaižgantas Tumas savo gražioje apysakoje „Dėdės ir Dėdienės“ kaimietes moteris vadino bobomis. V. Alantas — „Liepkalnio Sodyba“ knygoje nuo pat pradžios užakcentuoja: vyras — ne boba! Pasakymu boba suprantama nieko neišmananti moteris. Berniukams sakoma: neverk, nebūk boba! Eпитetas boba nėra

išnykęs ir mūsųose. Girdima sakant: bobų darbas, bobų kalbos ir t.t. Tačiau laikai keičiasi. Vyrų tu nieko neišmanančių moterų rimtai pradeda nuogastauti ir skaitytis su jomis kaip pridėra.

Mūsų vyresnės ūkininkės, kad dar ir nebuvo tais laikais išsimokslinusios ar pasimokiusios mokyklose, bet jos buvo savotiškai apsišvietusios ir tautiškai susipratusios lietuvės. Daugelis jų, ypač jaunesniųjų, priklausė kokiai organizacijai, draugijai, (Šauliai, M.K. Dr-ja, Jaunlietuviai, Jaun. Ūk-kai, Pavasarininkai), kurių tinklas buvo išplėstas visoje Lietuvoje. Laikraštis, vienoks ar kitoks, pasiekdavo kiekvieną ūkininko namą.

To trumpo nepriklausomybės laikotarpio metu mūsų darbščios, sumanios ir susipratusios ūkininkės neabejotinai padarė didelę pažangą šeimininkavimo srityje, daug prisidėjo prie bendro kaimo kultūrėjimo, sanitarinių gyvenimo sąlygų pagerinimo ir taip pat prie bendros krašto ekonomijos. Ūkininkėms daug padėjo ir namų ruošos mokslas, kuris buvo, skleidžiamas per ruošos ir kitas mokyklas, ruošos kursus, paskaitas ir spaudą. Labai gaila, kad tas svarbus, labai reikalingas, naujas ir sėkmingas moterų švietimo darbas buvo sutrukdytas karų ir naujų okupacijų.

• KNYGOS

GERA PASAKOJIMŲ KNYGELĖ VAIKAMS

Pr. Naujokaitis

1977 metai išeivijos lietuvių vaikų literatūrai nebuvo derlingi. Galime pasidžiaugti metų pabaigoje Mildos Kvietytės slapyvardžiu išleista pasakojimų knygele KALNUOSE. Po šiuo slapyvardžiu slepiasi kelių romanų autorė, taigi jau įgudusi rašyti, valdanti lietuvišką žodį.

Knygelėje yra sutelkta 8 apsakymėliai. Pasakojimų veikėjai daugiausia yra mažamečiai vaikai ir jų tėveliai. Vaikai tebėra geručiai, nesugadinti neigiamos miesto aplinkumos. Ir tėvelių globa labai rūpestinga, bet nelepinti, pratinanti prie darbo ir prie tvarkos. Pasakojimuose didaktinis elementas aiškiai jaučiamas, bet tik retai reiškiamas atviru pamokymu (kaip: „Visada reikia mamytės ir tėvelio klausyti, tada būsit laimingi“ — 19 psl., arba „Mušimas gali daug bloga padaryti, sužaloti“ — 33 psl.). Įtaigesnis pamokymas yra išreiškiamas netiesioginiu būdu, lyg gyvenimo vaizdu („Teisingai sakai sūnau! Kas griaua, turi atstatyti, ką sugriaua. Deja, griovėjai nemoka statyti. Griauti mokslo nereikia, o statymui reikia“ — 32 psl.).

Apsakymėlių nuotykiškai nesudėtingi, imti iš vaikams pažįstamos aplinkumos: kelionė į vasaros namelį prie upelio už miesto, vasarojimas šeimos su vaikais kartu, sužeisto stirniuko gydymas, pamokos vaikų darželyje, nuotykiškai parke, mėgstančio muštis berniuko sudrausminimas, katytės Rainutės nuotykiškai, susitikimas kalnuose su meškomis, vilko išvaymas iš miško, kad kiškiai galėtų ramiai gyventi, varnėno prisijaukinimas. Į vieną pasakojimą įpinamas ir nelaimingas Simo Kudirkos mėginimas pabėgti iš sovietinio laivo. Tik deja, autoriui tas įterpimas nepavyko pridurti prie pasakojimų visumos.

Daugumas pasakojimų yra realistiniai. Veiksmas vyksta vaikams pažįstamuose namuose, artimose gatvėse, parke. Į tikrovinį vaizdą tik šiek tiek įsijungia pasakinio elemento, kai gyvuliai prakalba žmonių kalba, kai jie galvoja ir veikia panašiai kaip žmonės. Daugiau fantastinio elemento vaizdelyje: „Nuostabi muzika“. Pasakojimai yra gana dinamiški: iš karto patenkame į veiksmą, į kokio nuotykio pradžią. Tik viename pasakojime gal per ilgai sustojama prie ruošimosi vykti į vasaros namelį: ketinimas nors ir intriguoja vaikus, bet dar nėra pats veiksmas.

Zinome, kad išeivijos lietuvių vaiko gimtoji kalba yra labai skurdi, nežodinga, svetimybų užteršta. Tai ir vai-

kų literatūros kūrėjui yra didelė problema prabilti tokiu lietuvišku žodžiu, kad ir dabarties išeivio vaikui jis nebūtų per sunkus ir neikandamas. Galime pasidžiaugti, kad M. Kvietytė sugeba kalbėti trumpais, nesudėtingais sakiniais, kasdieniniu žodynu. Štai jos stilios pavyzdys: „Berniukai iš garažo išsivežė rogutes. Garsiukas lakstė po kiemą. Žvirbliukai čirškėjo ir šokinėjo po plikas klevo šakas“ (24 psl.). Arba vėl: „Automobilis išvažiavo. Pavasario saulė glostė Mildutę, Sauliuką ir tėtę. Šnekučiai linksmai čiulbėjo medyje. Keturių voverytės bėgiojo šaligatviu. Raibukas ramiai vaikščiojo po pievutę. Sauliukas stebėjo raibuką“ (28 psl.). Tai paprasti, bet taiklūs tapybiniai brūkšniai. Abiejuose vaizduose rodoma vaikams artima namų aplinkuma — su šuneliu ir paukščiais, voverytėmis. Pirmajame vaizde suvokiame ir žiemos nuotaiką, o antrajame reiškiasi pavasario linksmumas.

Prie nesudėtingų pasakojimų gerai derinasi ir gausios dail. Ados Korskaitės-Sutkuvienės iliustracijos. Knygelė turėtų būti miela viešnia kiekvieniui namuose, kur tik yra mažamečių lietuvių vaikų.

Milda Kvietytė, KALNUOSE, pasakos ir vaizdeliai vaikams. Išleido „Pasaku Fondas“ Čikagoje (6540 So. Campbell Ave.), 1977 m. 80 psl., kainą \$3.00.

Dažnai pagalvodavau, kad taip nuvažiuos į Floridą ar į kurią nors kitą šiltesnę vietą, kai Čikagoje pradėjo sauso mėn. smarkiai šalti ir snigti. Tad visai netikėtai š.m. vasario mėn. atsidūriau ir aš pietinėje Floridos dalyje — Miami. Man, pasprukusiai iš sniego pusnyne ir šalčio, Floridoje viskas buvo neįprasta ir įdomu, nes jau pro lėktuvo langą pamaciau žaliuojančius laukus, salas bei sales, o čia pat mėlynavo ir Atlantas.

Indėnai (Seminolė giminė), ispanai, prancūzai ir agnlai yra irėžę į šią valstybę savo kultūros pėdsakus. Yra dar išlikę akmeniniai fortai nuo karo laikų St. Augustine. Fortai yra statyti 1672 m., o jų sienos 9 pėdų storumo. Šalia turtuoliu plantatorių rūmų gali pamatyti ir išlikusius griuvėsius buvusių vergų namelių (Jaksonville). Šalia gražiausių rūmų ir sodų, kaip Miami Vizgaya (dabar jau yra muziejus), dar tebestovi lūšnelės su vandens švendrų stogais. Keliaujant automobiliu po Floridą, dar gali užtikti išlikusį medinį ratą apgriuvusio ir seniai jau nebenaudojamo vandens namelis (netašytų rąstų) dar ir šiandien vienoje vietoje tebestovi.

Pirmasis išpūdis Floridoje tikrai yra vaizdas, nes pamatai amžinai žaliuojančių palmų, žydinčių mcdžius ir geleis. Žmonės žaidžia tenisą, golfą, maudosi prie namų vandens baseinuose ir kaitinasi Atlanto pakraščiu paplūdimiuose. Niekas nekamba ir nesirūpina apie šaltį ir sniego pusnis, visi džiaugiasi saule ir šiluma.

Tačiau senesnieji Floridos gyventojai nusiskundžia ir sako, kad šiandien yra labai pasikeitęs Miami veidas, nes čia prasidėjo tikra "invazija" Kubos pabėgėlių. Jų jau tiek daug yra, bet dar vis atvažiuoja. Pvz. vasario mėn. į Miami atplaukė daugiau kaip šimtas. Komunistinė Kubos valdžia lengviau išleidžia senus tėvus, o mažiau jaunimo. Jau visai yra natūralu, kad Florida tapo dviejų kalbų (ispanų ir anglų) valstybe. Ir niekas jau nesistebi, kad Miami prie kai kurių krautuvų yra parašyta: "Čia kalbama ir angliškai". Kubiečiais atrodo, nepatenkinti kiti gyventojai, o net ir negrai jų nekencia. Daugiausia visi yra susirūpinę, kodėl kubiečiai visai nesimoko angliškai. Vaikai turi mokytis angų kalbą mokykloje, bet, išėję iš mokyklos, kalbasi tarp savęs ispaniškai. Arčiau kubiečius pažinti galima autobusuose. Pirmiausia krinta į akis tai, kad pravažiuojant autobusui pro kapines, jie visi žegnojasi. Be to, jų visos moterys yra labai šnekios (žinoma, neatsilieka kartais ir vyrai) ir autobusuose labai garsiai kalba. Net sakoma, kad autobusų vairuotojai dejuoja, jog pavažinėjus per dieną, va-

E. GIMBUTIENĖ

JŪROS KRIAUKLĖS

kare jiems skauda galvas. Teko matyti, kaip juodukai vairuotojai pristato radijo aparatus ir įsijungia savo mėgiamą muziką. O tada juo garsiau kubietės šneka, tuo stipriau muzika groja. Galima tik įsivaizduoti, koks triukšmas būna autobuse. Ir keista, kad tada amerikiečiai nieko nesako ir tyli kaip nebyliai. Miami niekas nedrįsta pasakyti kubiečiams, kad kalbėtu angliškai. Prisimenu dar labai gerai, kaip Čikagoje dažnai moterys mus puldavo, kad kalbėtume angliškai, nes čia yra Amerika. Šitoks Kubos pabėgėlių antplūdis yra tik Miami. Pavažiuos Atlanto pakraščiu per Miami Beach, Fort Lauderdale, Boca Raton, Palm Beach ir kt., jų ten jau mažiau. Kubiečiai yra labai veržlūs ir Miami jaučiasi kaip namie. Visi gauna darbus, turi savo krautuves, valgyklas, restoranus, perka butus ir namus. Čia jie jau yra susikūrę ir savo "Mažąją Havaną" su valgiais, gėrimais ir "espresso" kava, kurią jie vadina "café cubana". Visai jau niekas nesistebi, kad Miami autobuso vairuotojas sustoja bekurioje gatvės vietoje ir nueina prie atidaryto krautuvės lango išgerti "espresso" kavos. Ragavau tos kavos ir aš. Tai mažutis puodelis, kuriame telpa apie 2 gurkšniai stiprios kavos su cukrum ir grietinėle. Panašios kavos aš esu gėrusi ir Romoje, kai prieš porą metų su ekskursija lankiausi Europoje. Italai, kai gerai numigdavo apypietės (no 2 iki 4 vl.

p.p.), tai tada atidarydavo savo krautuves, užkandines, kavines, užsitiesdavo staltiesėmis išstatytus ant šalių stalus, ir tada gyvenimas Romoje vėl atgydavo. Italai būdavo labai vaišingi ir praeivius kviesdavo išgerti "espresso" kavos. Ypač kviesdavo turistus, kuriuos jie pažindavo iš pirmo žvilgsnio. Miami kubiečiai nekvečia tos kavos gerti, nes taip jau yra įprasta, visi tai žino ir geria visą dieną Romoje porceliano puodeliuka, kai išgerdavai kavą, reikėdavo gražinti, o Miami visi numeta, nes plastikiniai. Kavos kaina 20 ct., didesnė norma — brangiau.

Turistams Floridoje yra daug viliojančių ir įdomių vietų. Žmonės bando (nors iš tolo) pamatyti nužudyto prezidento J. F. Kennedy tėvų vilą, kuri yra Palm Beach. Labai visi domisi ir buvusio prezidento R. Nixon vasaros rezidencija, kuri yra Biscayne saloje. Nors tuos namus yra nupirkęs vienas gydytojas iš Kanados, bet žmonės vistiek važiuoja tos vilos pažiūrėti. Net ir restoranai toje saloje, kur prezidentas su žmona kartais užeidavo, yra labai lankomas. Visi domisi, prie kurio stalo juodu mėgdavo sėdėti, ką valgydavo, kokią alų gerdavo ir t.t. Tiesa, laikraštyje teko skaityti, jog tas kanadietis tuos namus nori parduoti, nes labai brangus jų išlaikymas. Tuo pirkinio jau susidomėjo Saudi Arabijos milijonieriai. Vienas arabas net yra pasakęs, kad tai esąs "istorijos stebuklas". Turiau prisipažinti, kad ir man teko važiuoti per tą rajoną, bet aš, deja, ten jokio stebuklo nemačiau, nes labai gražių namų yra daug.

Turistai lanko ir J. F. Kennedy raketų siuntimo bazę (Kennedy Space Center). Na, o svarbiausia ir dažniausia lankoma visų Floridos vieta yra Walt Disney World. Čia tikrai daug įdomių dalykų gali pamatyti ne tik vaikai, bet ir tėvai. O be suvenyrų iš šios vietos niekas neiseina. Floridoje klesti ir įvairūs sportas: tenisas, golfas, futbolas, vandens sportas, arklių ir net šunų lenktynės. Daugelį domina arklių ir šunų lenktynės, nes čia kiekvienas, nusipirkęs bilietą, gali laimėti pinigų. Miami gyventojai tvirtina, kad šis sportas yra labai naudingas, nes iš jo ir valdžia turi pajamų.

Įdomi Floridoje ir augmenija, kuri daugiausia yra tropikų. Čia auga įvairių rūšių palmės, Afrikos tulpių medžiai, o įvairiaspalvių orchidėjų yra ne tik žydinčių gėlių, bet ir medžių. Aš atkreipiau dėmesį botanikos sode į įdomius gėlių vardus, kaip pvz.: angelų trimitai, rojaus paukščiai, nakties karalienė, ryto garbė, miško liepsna, meilės grandinė, vyno koralai ir t.t. Tačiau man labai patiko stebėti pravažiuojant tuos miškus, kurie yra nepalieti žmogaus rankos (Biscayne saloje ir kitur). Šiose džiunglėse, per šimtmečius apžėlusiose vijokliais ir krūmokšniais, auga įvairūs medžiai, tarp kurių tūno nu-

griuvę senų palmų kamienai, knibžda daugybė visokių gyvių, driežų ir gyvačių.

Daug žmonių sutraukia ir Miami miestas. Čia įdomios programos būna "akrobatų" delfinų, ruonių ir net banginių, nors jie kartais labai aptaško žiūrovus (ypač pirmose eilėse), kai šoka iš vandens. Čia gali pamatyti kalbančias ir dviračiu važiuojančias papūgas, grakščiai vaikščiojančius savo ilgomis kojomis flamingus ir kt. Neblogą miestą turi ir vaško muziejų. Kaip ir kituose miestuose, taip ir Miami menininkai irgi ruošia gatvėse įvairias savo darbų parodas, parkuose būna įdomių vakarais koncertų, o operoje šį sezoną buvo galima išgirsti italą L. Pavarotti ir lietuvių A. Vokie-taiti.

Miami žmonių gali sutikti iš viso pasaulio. Kanadiečiai atvažiuoja, ieškodami šiltesnio oro, Pietų Amerikos gyventojai atvažiuoja apsipirkti. O perka jie viską: drabužius, radijo ir televizijos aparatus, skalbimo bei džiovinimo mašinas ir kt. Lietuvių Miami gyvena apie du tūkstančiai, bet jie yra labai išsiskladę. Turi savo klubą, ruošia minėjimus, šventes ir t.t. Dabar daugiau lietuvių jau yra prie St. Petersburg (ypač pensininkų), nes ten geresnis oras. Bendrai visi tvirtina, kad geriausias oras-Floridoje yra apie St. Petersburg, Tampa ir Orlando. Miami dažnai (spalio-lapkr. mėn.) būna labai drėgna ir tvanku. Tačiau vasario mėn. čia buvo labai gražu, saulėta ir šilta, kartais naktimis atvėsdavo ir palydavo.

Praleidusi beveik visą vasario mėn. Floridoje, aš tikrai pailsėjau, atsigavinau nuo Atlanto dvelkiančių vėjų ir visai pamiršau Čikagos sniego pusnis. Jeigu ir ateinančiais metais atvažiuosiu, tai reikės aplankyti daugiau šiaurinę Floridos dalį.

S. Vilkauja

***

LIETUVIŲ KATALIKIŲ ORGANIZUOTOS VEIKLOS 70 METŲ IR PASAULIO LIETUVIŲ KATALIKIŲ ORGANIZACIJŲ SĄJUNGOS 30 METŲ SUKAKTIS

Lietuvėms katalikėms šiais metais minint organizuotos veiklos 70 metų ir Pasaulio Lietuvių Katalikų Organizacijų Sąjungai 30 metų sukaktį, 1978 m. spalio 28 d. Kultūros Židiny Brooklyne suruoštas iškilmingas minėjimas, kuris praėjo pakilioje ir šventiškoje nuotaikoje.

Minėjimas pradėtas poetės K. Gri-gaitytės-Graudienės specialiai šiai su-kakčiai sukurtais eilėmis, kurias perskaitė I. Sandavičiūtė-Merlino.

Turiningą ir jautrų minėjimo atidarymo žodį tarė dr. A. Šlepetytė-Janačienė — Pasaulio Lietuvių Kata-

• MOTERYS PASAULYJE •

Lietuvių katalikų moterų organizuotos veiklos 70 metų ir Pasaulio Lietuvių Katalikų Organizacijų Sąjungos 30 metų sukakties minėjimo, 1978 m. spalio 28 d. New Yorke, dalyvių ir PLKOS Tarybos dalis. Noutr. iš kairės į dešinę: P. Ažuolienė, E. Tutinienė, E. Vilimaitė, S. Bobelienė, R. Kundrotienė, Dr. Šlepetytė-Janačienė, R. Balsienė, Sesuo Augusta Sereikytė, V. Venskuvienė, Sesuo Margarita Bareikaitė, M. Lušienė, G. Vaitiekūnaitė-Kaneb, J. Petraitienė, Dr. A. Radzivanienė, E. Juškienė, J. Skripkienė, V. Penikienė ir I. Sandavičiūtė-Merlino.

(Nuotr. L. Tamošaičio)

***

likų Organizacijų Sąjungos pirmininkė. Minėjimo invokaciją perskaitė PLKOS Dvasinis Patarėjas prel. J. Balkūnas, P.A. Dviejų jubiliejinį su-kakčių proga jis tarė ir išpūdingą žo-dį, iškeldamas lietuvių katalikų or-ganizuotos veiklos prasmę bei skatin-damas ateities darbams. Toliau sekė sveikinimo kalbos ir buvo perskaityti sveikinimai raštu. Minėjime pagrindi-nę kalbą pasakė B. Venskuvienė — PLKOS įgaliotinė tarptautiniams ry-šiams. Ji kalbėjo apie lietuvių katali-kių organizacinę veiklą 70 metų bė-gyje. Išsamioje apžvalgoje apibūdinti svarbiausi tos veiklos aspektai, užda-viniai ir įgyvendinimai. Prisiminta lietuvių katalikų moterų susiorgani-zavimo pradžia 1908 m., Nepriklausomos Lietuvos laikotarpis ir 30 metų Pasaulio Lietuvių Katalikų Organi-zacijų Sąjungos darbai išėivijoje. Iš-ryškinta PLKOS veikla tarptautinėj plotmėj ir PLKOS nuolatinės pastan-gos primenant laisviems kraštams okupuotos Lietuvos tragišką padėtį, Katalikų Bažnyčios persekiojimą ir mūsų tautos teisę į laisvą ir nepri-klausomą gyvenimą.

Po šios jubiliejinės apžvalgos sekė lietuvių katalikų veikėjų pagerbimas. Į sceną buvo pakviestos — Sesuo Augusta Sereikytė ir Birutė Vensku-vienė. Pirmoji — ilgametė Lietuvių Katalikų Moterų Draugijos veikėja, atlikusi visą eilę svarbių organizaci-nių darbų Nepriklausomos Lietuvos laikais; antroji — nuo pat Pasaulio Lietuvių Katalikų Organizacijų Są-jungos įsikūrimo pradžios besireiš-kianti tarptautiniuose katalikų mote-rų sąjūdžiuose ir sėkmingai, su dide-liu pasišventimu kelianti pavergtos Lietuvos problemas plačiame pasaulyje. Remiantis PLKOS valdybos 1978 m. rugsėjo 6 d. nutarimu, B. Vensku-vienė šiame minėjime už nuopelnus veikloje pakelta į PLKOS garbės na-res. Abiejų žymių veikėjų svarbiau-sius darbus apibūdino PLKOS valdy-bos narė — M. Lušienė ir P. Ažuo-lienė. Minėjime specialų Pasaulio Lie-tuvių Katalikų Organizacijų Sąjungos žodį Sesėms pavergtoje Lietuvoje per-skaitė valdybos narė V. Lušytė-Peni-kienė.

Reikšmingas dviejų organizacinių su-kakčių minėjimas baigtas PLKOS

pirmininkės dr. A. Šlepetytės-Janačienės žodžiu.

Po akademinės dalies sekė aukšto lygio koncertas, kuriame solistė G. Čepkauskienė ir pianistas S. Cibas buvo labai šiltai klausytojų įvertinti.

Sekančią dieną, spalio 29-tą, Pranciškonu vienuolyno koplyčioje prel. J. Balkūnas, P.A., atlaikė pamaldas už mirusias lietuvių katalikių moterų veikėjas ir pasakė pritaikytą pamokslą abiejų organizacinių sukaikių proga.

Po pietų pasidėjo PLKOS Tarybos posėdžiai, užsitęsę iki vėlyvo vakaro. Tarybos posėdžių prezidiumą sudarė: A. Sungailienė (Kanada), E. Vilimaitė (Čikaga) ir J. Petraitienė (Australija).

Posėdžių metu pranešimą padarė PLKOS valdybos pirmininkė dr. A. Janačienė apie Sąjungos veiklą paskutiniu metu bėgyje, kuri plačiai apėmė įvairias katalikiško ir lietuviško gyvenimo sritis. Apie tarptautinę veiklą kalbėjo B. Venskuvienė — PLKOS įgaliotinė tarptautiniams ryšiams, ilgiau sustodama ties neseniai įkurta Pasaulio Katalikių Moterų Organizacijų Unijos Žmogaus Teisių Komisijos veikla. Pranešimus padarė PLKOS Fondo pirmininkė M. Lušienė ir valdybos išdininkė V. Penikienė. Taip pat apie savo veiklą kalbėjo lietuvių katalikių organizacijų atstovės, delegotos į Tarybos posėdžius.

Peržvelgti PLKOS įstatai ir įnešti jiems kai kurie pakeitimai. Priimta vidaus ir tarptautinei veiklai eilė nutarimų, kurie bus paskelbti atskirai.

Minėjime dalyvavo: iš Europos (B. Venskuvienė), Kanados (A. Sungailienė), Australijos (J. Petraitienė) ir JAV įvairių lietuvių moterų katalikiškų organizacijų, korporacijų ir draugijų atstovės.

PLKOS Tarybos dalis atstovių: iš k. E. Vainauskienė, V. Penikienė, P. Ažuoliukienė, A. Sungailienė, Vainienė, dr. A. Radzivanienė, J. Petraitienė, B. Venskuvienė, dr. A. Janačienė, M. Lušienė, dr. M. Ignaitienė, E. Vilimaitė, J. Kregždienė, R. Kondrotienė, R. Romančionienė.

OP. SOL.
L. SUKYTĖ

Sol. Lilija Sukytė, pianistė Raminta Lampsaitytė po koncerto, kuris buvo surengtas 25-sios Europos Lietuvių studijų savaitės proga Freising/Muenchen. L. Sukytė nuolatiniai gyvena ir dainuoja operose V. Vokietijoje.

* * *

Los Angeles "Birutiečių" pirmininkė p. Rūta Sakienė ir Valdyba šiemet surengė gražią Akademiją — mirusioms birutietėms pagerbti; 1979-tu m. sausio 7 d. šv. Kazimiero parapijoje buvo gedulingos pamaldos ir tuoj po pamaldų — minėjimas: trumpas pirmininkės R. Sakienės pranešimas, jautrus ir akademiškai rimtas, koncertinė dalis — sol. J. Čekanauskienės puikiai atlikta daina (akompanuojant R. Apeikytei), ir ekspresyvos pianistės Raimondos Apeikytės piano solo; literatūrinė daly — Alė Rūta. Po akademijos buvo jauki kavutė.

* * *

Ringailė Zotovienė, pirm. ir Albina Pilipavičienė (kairėje) v. pirm. sėkmingai vadovauja Lietuvos Dukterų d-jos skyriui Juno Beach, Floridoje. Motinos dienos minėjimo proga pasiūšė specialiai d-jos skyriui sukurtais suknėlėmis, papuoštomis stilizuotais tulpių motyvais.

PAVASARIUI

Kai jau moterys visuose pasaulio kraštuose pradėjo dėvėti vokiško stiliaus plačius rauktus sijonus ir plačias kaimiškas palaidines, madų kūrėjai subruzdavo kurti ką nors naujo ir visai skirtingo. Pavasario rūbų siluetas — trikampis, švarkai kimštais pečiais ir siauri skelti sijonai. Tai nuolatinis madų kūrėjų “šposas” — jei kas jau plačių masių priimta — keisk stilių, kad ir jiems ir rūbų gamintojams būtų daugiau darbo ir pajamų.

Prie šių naujų skeltų sijonų dėvimi aukštom kulnims batukai ir mažos skrybėlaitės. Tokie rūbai geriausiai atrodo ant aukštų ir plonų modelių.

Tačiau moterų yra ir mažų, ir ne taip plonų. Kai kurie madų viešpačiai patiekė toms ne visai tobuloms moterims savo parodose eilę plačių ilgų tunikų, dėvimų su labai siaurom kelnėmis.

Kelnės siuvamos siauros nuo pat viršaus, kitos su klostėmis arba paraukimu viršuje ir siaurėjančios į apačią.

Daugelis sijonų tokie siauri, kad be perskėlimo jų būtų neįmanoma dėvėti. Kiti — klostyti aplinkui arba su viena klostė prieky ar užpakaly.

Pati moderniausia palaidinė vis tebėra bluzono stiliaus, dėvima virš siauro sijono ar siaurų kelnų.

Kai kurios suknelės užmetamais skvernais, kaip chalatai, sujuosiamos dirželiu. Pečiai platinami surauktom ar suklostytom rankovėm ir kemšami vata. Siaurai statytos rankovės ar raglanu kirptos taip pat dėvimos.

Visi pavasariniai rūbai siuvami iš natūralių medžiagų — šilko, lino, medvilnės, vilnos. Natūralios medžiagos glamžosi, tad ateity moterys vėl turės daugiau laiko praleisti prie laidymo lentų.

STILINGA BAZINĖ APRANGA

Daugelis moterų turi pakankamą kiekį rūbų. Kitos prisirinkusios jų pilną spintą. Tačiau yra didelis skirtumas tarp pilnos spintos aprangos ir tinkamos ir visom progom panaudojamos garderobos. Jei jūsų rūbų kiekvienas gabalas skirtingos spalvos ir stiliaus ir tarp savęs nesiderina, labai dažnai pasitaikys, kad jūs neturėsite ko užsidėti.

Kiekviena moteris turėtų susidaryti sau bazinę garderobą. Vienas žymiausių Amerikos madų kūrėjų — Norman Norell sakydavo, kad, perkant žieminę aprangą, pirmiausia reikia įsitaistyti juodą sijoną ir baltą palaidinę. Tas sijonas turėtų būti patogus, nei per siauras, nei per platus, gal šiek tiek parauktas ar su klostė, geros vilnos ir labai gerai pasiūtas; palaidinė — klasiško stiliaus, natūralaus šilko. Nebūtinai rinktis grynai baltą, švelni kreminė dera absoliučiai prie visko ir tinka kiekvienam veidui.

Klausimas, kiek gi toks apdaras turėtų kaštuoti? Kadangi tai dvi pagrindinės jūsų aprangos dalys — išleiskit kiek ištekliai leidžia. Visada kreipkite dėmesį į rūbo išbaigimą. Kartais ir geros medžiagos rūbas, bet prastai užbaigtas atrodo prastai.

Dabar pasvarstykite, ką jūs darysit su ta savo balta palaidine ir juodu sijonu. Sportinei išvaizdai užsijuoskite odinį diržą su sagtim, užsidėkit storesnes sportines kojines ir neaukštom kulnims batelius arba aulinius batus. Pakeitimui — pasirinkite po apikaklę spalvotą šilkinę skarelę.

Vakarui atsekite porą palaidinės viršutinių sagų ir pripildykite decoltė auksinėm grandinėm arba perlais. Už-

sidėkite perlinius auskarus, plonas kojines, aukštom kulnims batelius ir jau būsit pasiruošus teatru, restorui arba vardinių vakarui.

Viena geriausiai besirengiančių Amerikoje moterų — Lyn Revson sako: “Tokioj bazinėj garderoboj aš praleidau ištisą 1976 metų žiemą, kai kitos dėvėjo pusilges rauktas kaimiško stiliaus sukneles ir ilgus batus. Tą žiemą aš nusipirkau du sijonus — vieną baltą ir kitą juodą ir tris šilko palaidines — baltą, ružavą ir tamsiai mėlyną. Aš dėvėjau tuos du sijonus

ir palaidines pakaitomis, papuošdama jas perlais, grandinėm ir kartais užsirišdama spalvotą skarelę vietoj diržo".

Kai jau išigyjat juodą sijoną ir baltą palaidinę, sekantis pirkinys būtų kirpimo arba vėžlio kaklu megstinis. Pirkite geros vilnos arba kašmiro, kad ilgai tvirtų. Tas megztinis turėtų būt ramios spalvos, bet ne ryškus, nes

ryškios spalvos greit nusibosta. Pagal Norell'į geriausias pasirinkimas būtų juodos, pilkos arba kupranugario vilnų spalvos. Tos visos spalvos labai gerai dera ir niekad neišeina iš mados.

Sekantis pirkinys būtų tamsiai pilkas vilnonis klostytas sijonas. Pilkas sijonas ir balta palaidinė atrodo labiau sportiniai, ne taip iškilmingai kaip juodas.

Vėliau išigykit daugiau palaidinių. Pavyzdžiui, juodo šilko palaidinė dėvima su juodu sijonu sudaro vaizdą juodos bazinės suknelės. Puoškite tą juodą palaidinę perlais vakarui. Toliau sektų pora megztinių — vienas vilnonis dienai ir kiek pakirptas ir pasiuvinėtas blizgučiais vakarui.

Toliau — išigykit porą vilninių kelnų išvykoms į gamtą arba patogumui namie. Prie kelnų tinka aksominis arba corduroy švarkas, tamsiai raudonos ar šokoladinei rudos spalvos. Toks švarkas dera ir prie jūsų turimo pilko sijono.

Toliau sektų apsiaustas, pora neuštom kulnim rudų batų, juodų arba natūralios odos spalvos aukštom kulnim batelių ir pora ilgais aulais batų.

Sportinei aprangai nusipirkite geros odos didelį, ant peties pakabinamą rankinuką. Gerai prižiūrimas odinis rankinukas gali tvirti dešimtį metų. Išigykite ir porą gerų odinių diržų ir porą spalvotų skarelių.

Odinės pirštinės žinoma, labai elegantiškos, bet paskutiniu metu jos labai pabrango. Lygiai šiltos ir praktiškos yra kašmirinės, kurios tekaštuoja pusę tiek kiek odinės.

"Jūs turbūt stebitės, kad aš visai neminėju suknelių," rašo ponja Revson, "mano manymu, sijonai ir palaidinės yra daug praktiškesnis pasirinkimas. Dvi ar trys palaidinės ar megztiniai ir pora sijonų sudaro daugiau galimybių ir įvairumo negu dvi ar trys suknelės. Suknelės ir kaštuoja daugiau".

Besirinkdamos sukneles, gerai apsvarstykite, kur jos bus tinkamos dėvėti, kokia jų bus paskirtis. Praktiška pasirinkti paprasto stiliaus megztas sukneles, vieną tamsią ir vieną šviesią ir puošti jas įvairiais priedais.

Vakariniam apsirengimui prie šilkinų palaidinių labai naudinga įsitaisyti aksominį ilgą sijoną.

Vasarinė apranga dar paprastesnė negu žieminė.

Įsitaisykite prie turimų palaidinių porą baltų medvilninių kelnų, dvi ar tris medvilnines megztas palaidines ir porą medvilninių suknelių — dienai šviesią ir tamsesnę vakarui.

Tie patys žiemą dėvėti diržai ir šalikėliai gali puošti ir vasarinius rūbus.

Žinoma, vasarai dar reikalingas maudymosi kostiumas, šiaudinė skrybėlė ir dvi poros odinių sandalų.

Lyn Revson pataria rinktis neutralias spalvas, nes juoda, balta, pilka ir smėlinė gerai tarp savęs dera ir yra "saugios" spalvos. Tačiau kai kurioms moterims jos netinka. Jų veidams reikia spalvos. Kitos mėgsta ryškiai raudonas, oranžines, geltonas arba švelnias pastelines, galias brangakmenių spalvas — safyro, emeraldo ar rubino, prigesytas dulkinas mėlynas ar ružavus, žemės spalvas — rudas, slyvinės ir dulkinas oranžines.

Spalvas reikia rinktis labai atsargiai. Kai jau esat tikros, kad kokia nors spalva jums labai tinka, pasilikite prie jos ir prie jos derinkite visą savo garderobą. Niekad nesekite spalvų mados, nes ji praeina, o jūsų veidas lieka tas pats.

Moterys dažnai išleidžia nemažai pinigų be reikalo, pirkdamos kas pakliūva, pirkdamos neapgalvotai. Nesvarbu, kad kartais tie rūbai išigyjami išpardavime už pusę kainos, bet jei jie nei spalva, nei stiliumi prie jūsų turimų rūbų netinka, jie tik užims vietą jūsų spintoje.

Patogi apranga šaltesnėse dienose

• Šeiminių kampelis

Veda L. MURAUSKIENĖ

Viščiuko kepenėlės su bananais

1 sv. viščiuko kepenėlių,
2 št. sviesto arba margarino,
druskos, maltų prieskoninių pipirų
(baltų), cukraus,
2 štl. (nubraukti) "curry" miltelių,
1 ar 2 bananai,
2 pd. vandens (galį būti ir mažiau),
½ pd. saldžios grietinės,
miltų padažui, ryžių, jaunų svogūnėlių galvučių.

Kepenėles nuplauti šaltu vandeniu, nusausinti, supjaustyti ir kepti riebaluose apie 8 min. Išimtas kepenėles pabarstyti druska, pipirais ir dalimi "curry" miltelių, pamaišyti ir laikyti šiltai. Bananus supjaustyti riekelėmis ir lengvai pakepinti tuose pačiuose

riebaluose. Išimti iš riebalų ir laikyti šiltai. Į tuos pačius kepimo riebalus (padaryti padažą) įdėti miltus pakepinti, maišant supilti vandenį, grietinėle ir užvirinti. Supilti likusius "curry" miltelius, pagal skonį galima įdėti truputį cukraus. Pasildyti, nebeužvirinti. Į paruoštą padažą sudėti keptas kepenėles ir bananus. Tinka su virtais ryžiais. Į ryžius galima įmaišyti lengvai troškintų jaunų svogūnėlių ir laiškų.

Margas bulvinis patiekalas

1 sv. virtų (vakarykščių) bulvių,
2 št. riebalų,
½ sv. virtos mėsos arba kumpio, dešros ir t.t.

Kepenėlės su bananais

3 svogūnai,
1 pokelis (apie ½ sv.) šaldytų žirnių,
6 kiaušiniai (gali būti ir mažiau),
4 št. miltų,
druskos, pipirų, petražolių.

Bulves gerai apkepinti, sudėti supjaustytą mėsą ir vėl kepti. Kapotus svogūnus pakepinti atskirai ir sudėti kartu su bulvėmis. Sudėti šaldytus žirnius ir gerai maišant apie 5 minutes pakepinti. Kiaušinius išplakti su pienu duska ir pipirais (pagal skonį). Viską užpilti ant bulvių mišinio ir uždengus troškinti apie 5-10 min. Sudėti į dubenį, papuošti petražolėmis. Lengvas užkandis, tinka su žaliais salotais.

Veršio liežuvio paštetukai

1 veršio liežuvius,
50 g. sviesto,
2 kiaušinių tryniai,
3 sardinių nuvalytos pusės,
1 št. kapotų petražolių,
2 št. miltų,
1 štl. citrinos sunkos,
maltų pipirų (prieskonį), druskos, slogsniuotos tešlos paštetukai (pirtiniai) — formelės.

Liežuvį įdėti į verdantį vandenį, žiūrėti, kad būtų gerai apsemtas, sudėti petražoles. Virti, kol pasidarys minkštas. Liežuvį nulupti, supjaustyti smulkiais šmoteliais ir sudėti į troškinimo indą. Kitame inde ištirpinti sviestą, sudėti miltus, kiaušinių trynius, įpilti liežuvio nuovirio (apie 2 pd.), užvirinti ir gerai maišant sudėti sardinių kapotus gabalėlius. Sudėti citrinos sunką, pipirus, druską (pagal skonį) ir dar kartą trumpai užvirinti. Padažą užpilti ant supjaustyto liežuvio ir apie 15 min. lengvai pavirinti. Paštetukus pašildyti krosnyje, pripildyti liežuvių ir servuoti. Priede žali salotai.

Bulvių mišrainė

5 virtos (neluotos) bulvės,
8 obuoliai,
10 riekelių ananaso,
5 bananai,
250 gr. šampijonų (grybų),
2 citrinos,
½ pd. rūgščios grietinės.

Bulves išvirti iš vakaro, sekančią dieną nulupti, smulkiai supjaustyti. Obuolius gerai nuplauti ir smulkiai supjaustyti (neluotus). Šampijonus gerai nuvalyti, nuplauti ir supjaustyti. Bananus ir ananasus irgi supjaustyti. Viską sudėjus į dubenį gerai išmaišyti su dviejų citrinų sunka. Palaikyti, užpilti grietinė. Galima pagal norą pridėti ir prieskonių.

Raugintų kopūstų mišrainė

200 gr. smulkiai pjaustyti raugintų kopūstų,
3 smulkiai kapoti obuoliai,
½ pd. džiovintų vynuogių,
1 riekelėm pjaustytas bananas,
1 št. mėgiamų "cereals"
2 št. medaus,
1 pd. obuolių sunkos,
riešutų papuošimui.

Medų praskiesti su obuolių sunka ir užpilti ant mišrainės. Papuošti riešutais.

Šaldytas braškių saldusis

1 pd. trintų braškių,
2 baltymai,
½ pd. smulkaus cukraus,
1½ pd. plakamos grietinės,
1 štl. citrinos sunkos,
konjako, braškių papuošimui.

Nuvalytas ir nuplautas braškes sutrinti. Išplakti baltymus ir po truputį sudėjus cukrų vėl plakti. Išplakti grietinėle ir plakant sulašinti citrinos sunką. Trintas braškes lengvai įmaišyti į išplaktus baltymus, po to lengvai įmaišyti plaktą grietinėle. Supilti į lengvai išverčiamą formą, uždengti plastika ir šaldyti šaldytuve, kol sušals. Išversti iš formos (galima ir palikti, dėti į lėkštes su šaukštu), papuošti braškėmis, užpilti konjako.

Šiltas vynas

1 citrinos žievė ir sunka,
10 gvazdikėlių,
1 cinamono lazdelė,
½ pd. cukraus (arba pagal skonį),
2 pd. vandens,
1 butelis raudono vyno (sausas).

I didesnę indą sudėti citrinos žievelę, gvazdikėlius, cinamono lazdelę, cukrų ir vandenį. Užvirinti ir lengvai

pavirti 15 min. Nusunkti prieskonius, supilti citrinos sunką ir vyną. Pašildyti (neužvirinti) ir servuoti moliniuose puodeliuose. Tinka prie sūrio arba sausainių.

Vynuogės su rūgščia grietine

2 pd. vynuogių (be kauliukų),
½ pd. rūgščios grietinės,
1 štl. vanilės ekstrakto,
2 štl. šviesiai rudo cukraus.

Vynuoges nuimti nuo kekių — kotelio, nuplauti ir nusausinti. Padalinti į indelius. Grietinę sumaišyti su vanile ir po du šaukštus uždėti ant išdalintų vynuogių. Prieš duodant į stalą apiberti rudo cukrum.

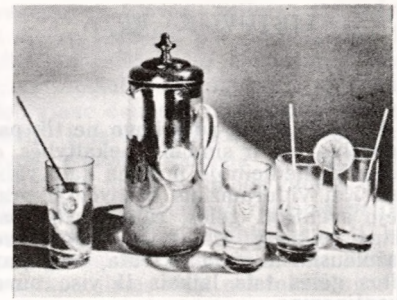

Kavos saldusis (mažos kalorijos)

1 maišelis baltos želatinos miltelių,
½ pd. šalto vandens,
1 štl. cukraus,
1 pd. karštos kavos,
1 štl. citrinos sunkos, žiupsnelis druskos.

Želatiną praskiesti vandenyje, sudėti visus priedus ir karštą kavą, gerai išmaišyti. Supilti į individualius indelius ir palaikyti šaldytuve, kad sustingtų.

• Kapotos morkos ir alyvuogės sumaišytos su varške tinka patepti salierų kotelius.

Šviežių obuolių pyragas

2 pd. miltų,
2 pd. smulkaus cukraus,
2 štl. kepimo sodos,
1 štl. cinamono,
½ štl. muškato riešuto (nutmeg),
4 pd. luptų smulkiau pjaustytų šviežių obuolių,
½ pd. kapotų riešutų (walnuts),
½ pd. minkšto sviesto,
2 kiaušiniai,
druskos.

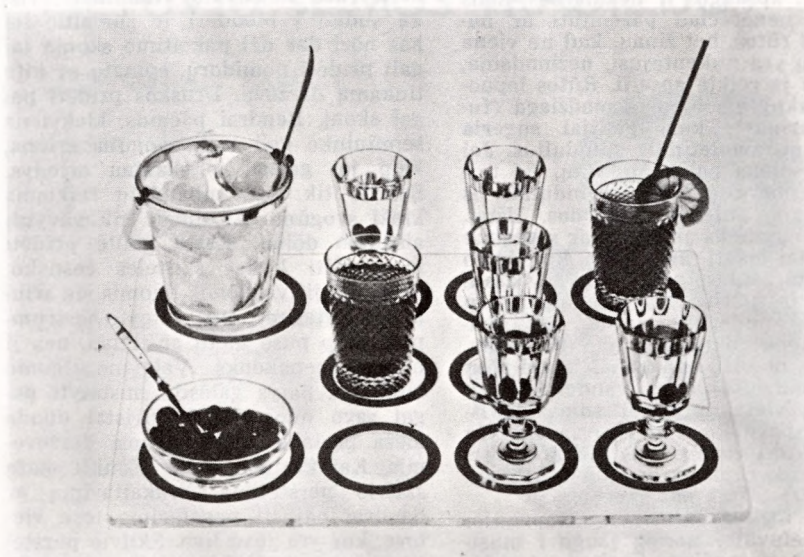
Krosnį įkaitinti iki 325° ir riebalais ištepti kepimo formą 13 x 9 x 2 inčų. Dideliame inde persijoti miltus su cukrum, soda, cinamonu, muškato riešutu ir druska. Sudėti pjaustytus obuolius, kapotus riešutus, sviestą ir kiaušinius. Plakti, kol gerai viskas susijungs, masė turėtų būti tiršta. Sudėti į paruoštą formą. Kepti apie vieną valandą ar kol lengvai palietus su pirštu nebus duobutės, atšoks. Leisti truputį atvėsti formoje, po to išversti ant grotelių. Galima dar apiberti cukraus pudra.

Šiltas romas (1 porcija)

2 štl. rudo cukraus (arba pagal skonį),
½ pd. verdančio vandens,
1 lazdelė cinamono,
¼ pd. romo (tamsaus), sviesto,

Į pašildytą molinį puodelį įdėti cukrų, užpilti dalį vandens ir išmaišyti. Tada įdėti cinamoną, supilti romą ir likusį vandenį. Išmaišyti ir servuoti. Ant paviršiaus galima uždėti truputį sviesto. Šiltus (vyno ar panašius) gėrimus reikia servuoti tik moliniuose puodeliuose (mug) su rankenėle. Šilima ilgiau išsilaiko, patogiau laikyti ir nenusideginamos rankos ar lūpos. Prieš įpilant gėrimus, puodelius reikia pašildyti įpilant verdančio vandens. Taip pat alkoholio niekada negalima užvirinti, tik šildyti, nes kitu atveju visas stiprumas išgaruoja.

- Džiovinti svogūnai išplakti su grietiniu sūriu — tinkamas padažas įvairiems sausainiams.
- Rūgšti grietinė priduoja įdomų skonį uždėjus ant keptų obuolių.

Daugelį amžių rūta buvo ne tik papuošalas, bet ir simbolis nekaltybės, o senovės medicinoje minima kaip vaistas. Kai viduramžiais bažnyčioje pradėjo šventinti gėlės, rūta įgavo ypatingą reikšmę. Užrašytose kronikose dažniausiai minima tik rūta, vargu, ar kitos gėlės tais laikais iš viso buvo šventinamos.

O ir Lietuvoje mūsų laikais, ar buvo galima įsivaizduoti Žolinės buketą be rūtų? Ir jauna ir sena tą dieną tarp maldaknygės lapų į bažnyčią nešėsi rūtą. O tas rūtų kvėpėjimas bažnyčioj, net kvapą užimdavo. Jau nuo senų laikų rūta buvo nuolatinė lietuvių palydovė. Ji žiemą ir vasarą žaliuoja, ji lydi mergaitę einančią į jaunimėlį, ji lydi nuotaką žengiančią prie altoriaus. O kiek dainų sudėta apie rūtą: rūtų vainikėlis, rūtų darželis, tai jaunystės, nekaltybės ir kartu mergavimosi simbolis. Maironio poezijoje lietuvių savo grožiu lyginama su balta lelija, ji mėlynakė, geltonkasė, skais-taveidė, puošiasi rūtų vainikėliu. Maironis nepataria pinti į kasas, nei rožytės, nei žemčiūgo, nei rudo gvazdikio — tik žaliąją rūtą.

Kai galvą kaisysi — įsek tu rūtelę,
Mieliausias papuošalas — rūta ža-lioj,

Su jaja prisiekia mylėti jaunoji.

Anot poeto, tai skaistybės, laimūžės ir vilties gėlė. Bet ir šventimšaliui nesunku surasti Lietuvą: tai dainų ir rūtų šalis. Tai žemė, kur rūtos žaliuoja ir mūsų sesučių dabina kasas. Taip per ilgus metus rūta tapo ne tik jaunatvės simboliu, bet ir tautine gėle.

S. Daukantas savo pirmojoje Lietuvos istorijoje aprašo lietuvių moters būdą: jos nuo senovės rengiasi margais raštuotais sijonais, jos sugeba savo vaikams papasakoti bočių ir prabočių darbus, jų merginos geltonkasės ypač pamėgusios rūtą. Prūsų lietuvis L. Reza 1825 m. išleido lietuviškų dainų rinkinį. Tose liaudies dainose rūta ir lietuvių neatskiriamos. Prancūzų poetas Victor Hugo apie 1830 m. parašė eilėraštį „Jaunai Mergaitėi“, kuriam motlo paėmė lietuviškos dainos žodžius: ko liūdi, sesyte? Eilėraštyje poetas žavisi tą mėlynakę, kuri jam primena mėlyną dangų, kaip nekaltybės simbolį. Iš kur prancūzų poetas galėjo susidaryti tokį „maironišką“ lietuvių vaizdą? Juk Lietuvoje nėra buvęs. Galimas daiktas, kad Rėzos lietuviškos dainos vokiečių kalba jam davė pagrindą.

Kai šiandieną žiūrime į tą tolimą nykstančią praeitį, iš kurios mes semiamės ir tautinių, ir religinių pasistiprinimų, kyla mintis, kaip ir kokiomis patrauklesnėmis priemonėmis tą senovinį grožį galėtume perduoti jaunajai kartai. Tas mūsų iš kartos į kartą perduodamas palikimas gaivina ne tik tautinius bei religinius jausmus, bet suformuoja lietuviškąjį charakterį. Buvo tikrai miela ir gražu, kai Marijos Dangun Paėmimo šventėje — Žolinėje sulig lietuviškomis tradicijomis buvo šventinamos gėlės. Šventės surišimas su išorinėmis apei-

gomis, visada priduoja tai šventei didingumo.

Netikslu būtų kalbėti vien tik apie romantinę rūtos reikšmę, neprisiminus tos kuklios gėlės istorijos.

Rūta auga beveik visoje Europoje ir Azijoje. Nuo neatmenamų laikų ji žinoma kaip vaistažolė. II šimtmeityje Europos gydytojai rūtą naudojo kaip priešnuodį. Vienas romėnų karys daugelį metų gėres kažkokį gėrimą, kuriame būdavo ištirpyta 20 rūtų lapelių. Kai, pralaimėjęs karą, jo priešai norėjo jį nuuodyti — nuodai neveikė. Dar 14 šimtmeityje Salerno sveikatos kodeksas taip pat pataria rūtas naudoti kaip priešnuodį, be to jos tinkančios regėjimui sustiprinti. Ilgą laiką rūta turėjo galią „prieš visokius kerus, piktas akis, raganavimus ir kt. velnio išmones“ (Liet. Encikl.). 9 šimtmeityje jau yra žinoma, kad rūtos bažnyčioje šventinamos ir naudojamos prieš kerus ir ligas. O nuo 15 šimt. rūta rišama su Nekaltai Pradėtąja Dievo Motina, ir vadinama Marijūnos gėle. Nuo tada daugelyje kraštų ji tapo nekaltybės ženklu.

I Lietuvą rūta atėjo kartu su krikščionybe per Pranciškonų vienuolynų daržus. Pranciškonai pirmieji pradėjo Lietuvoj šventinti rūtas ir dalyti žmonėms kaip apsaugos priemonę prieš užkerėjimus ir ligas (turime neužmiršti, kad viduramžiais visokie raganavimai ir užkerėjimai vaidino didelį vaidmenį). Yra žinoma, kad 1563 m. rūtos buvo auginamos Rokiškio klebonijos daržuose. Vėlyvesnėse kronikose minima, kad 1657 m. Žemaitijoje jėzuitai pašventintas rūtas dalindavo žmonėms, kaip Marijos gėlę, kad šauktųsi į Mergele Mariją prašydami užtarymo. Ar tik ne nuo tada bus prasidėjusi Žolinė, t.y. gėlių šventinimas Marijos Dangun paėmimo šventėje? Jėzuitai per misijas ir naujų papročių įvedimą daugiausiai išplatino rūtas Lietuvoje.

Taigi, senovėje rūta turėjo dvejopą prasmę: apsaugos ir nekaltybės. Šiais laikais nenorėčiau pažeminti ar nuvertinti rūtos, bet žinau, kad ne viena iš mūsų yra nukentėjusi, nežinodama, kaip su ja reikia apseiti. Rūtos lapuose ir šaknyse yra tokia medžiaga (furokumarinas), kuri godžiai sugeria saulės ultravioletinius spindulius. Jei saulėtą dieną paliesime rūtą, tai toji šviesos energija (ultrv. spinduliai) iš rūtos lapų patenka ant odos. Užtat, jei saulėtą dieną skinsime ar ravesime rūtas, tai naktį ant odos, kur buvo apšviesta saulės, gali atsirasti paraudimas ir pūsles, lygiai taip, kaip smarkiai nudegus saulėje. Bet ūkanotą dieną tokio išbėrimo neatsiras. Žinoma, ne visų oda lygiai jautri rūtų palietimui. Nuplovus vandeniu rūtų paliestą vietą, taip pat sumažėja išbėrimo pavojus. Todėl geriausia yra rūtas skinti vakare arba ūkanotą dieną. Ne tik rūtos ir kai kurie kiti augalai turi tokias pat savybes.

Rūta niekur kitur taip neprigijo, kaip Lietuvoje, tiesiog jau go į mūsų tautinius papročius, kuriuos stengia-

mės tęsti ir išvivioje. Bet rūta — jaunystės simbolis, kaip ir jauna lietuvių, jau vis rečiau ir rečiau pasirodo lietuviškose tradicijose. Nedaugelis iš mūsų lietuvių žino apie rūtą ir jos simbolinę reikšmę. Ir rūtų vainikėlis jau nevisas nuotakas lydi prie altoriaus. Lyg šaltas skersvėjis mintyse prabėga jaunos poetės žodžiai:

Man nereikia tų tavo gėlių,
Tų jausmų išsijotų nereikia.

Tu atleisk — nesuprasi manęs.

Turbūt ir Maironis nesuprastų „tų jausmų išsijotų.“

• SVEIKATA

SVOGŪNAS — SVEIKATOS ŠALTINIS

A. VAISIŪNIENĖ

Kas galėtų pagalvoti, kad svogūnas tokia pigi ir kukli daržovė, kurią visi pažįstame ir naudojame po truputį beveik prie kiekvienų pietų ir vakarienės, turi tokia stiprią gydymo galią. Svogūnų galima išsigdyti apie 100 įvairių ligų. Žinoma, gal ne vienas pagalvos ir pasakys, kad jis mėgsta svogūnus ir valgo, bet sunaudojus tokį mažą kiekį, nuo jokios ligos nepagysi. Natūristai savo knygoje nurodo, jei nori išsigdyti svogūnais, tai turi mažiausiai suvalgyti svogūnų iki 1 kg. į dieną. Jums gal atrods, kad tokį didelį kiekį svogūnų neįmanoma kas dieną sunaudoti, bet iš tikrųjų duodasi sunaudoti net ir visai lengvai. Išvirti svogūnų sriubą dviems asmenims reikia paimti 4 obuolio didumo svogūnus ir dar 5-tą apkepimui su trupučiu alyvos. Pridėti salierų kelias šakeles, ir baigus padaryti sriubą, paskoninti su petražolėmis. Svogūnus sudėti į verdantį vandenį (maždaug poros stiklinių vandenyje), vandenį tik užvirti su svogūnais, bet ne virti ir nukelti (kad neišnyktų vitaminai), viską sudėti į blenderį ir sumalti. Jei kas nori dar dėl pakeitimo skonio tai gali pridėti pomidorų, špinatų ar kitą tinkamą daržovę. Druskos pridėti pagal skonį. Bendrai paėmus, kiekviena šeimininkė gali virti svogūnų sriubą, kaip jai geriau ir skaniau atrodys. Svarbu tik, kad sunaudotų reikiama kiekį svogūnų. Aš duodu tik pavyzdį aiškumo dėliai. Kartu galite pridėti ir sumalti kelias skilteles česnako. Sergantieji įvairiomis ligomis šią sriubą, jų patarimu, turi valgyti ne trumpiau kaip pusę metų ar ilgiau, nes ji niekam nepakenks. Valgymo ilgumo laiką jūs patys galėsite nustatyti pagal savo nuojautą. Natūristai duoda mažą pastabą dėl gydymosi daržovėmis. Kai kuriuose gali išsiaukti mažą skilvio perštėjimą, prakaitavimą ar bendrai pajusti negalavimą tose vietose, kur yra jūsų liga. Skilvio perštėjimas greitai išnyks — pripratus val-

gyti svogūnus didesniame kiekyje, praktiškai laiko nuodų išmetimu, o kiti negalavimai normalūs, nes kraujas pradeda judinti ir pereiti per visas skaudamas vietas. Todėl nekreipti dėmesio į tuos trukdymus ir tęsti valgytą toliau. Aš pati valgau jau šią sriubą 60 dienų kasdieną su geriausiais rezultatais. Pašalina vidurių uždegimą ir ištinitimus, miegasi puikiai, kojos darosi lankščios, nesustingusios, daugelyje vietų skausmai sumažėjo, rankų ir kojų nemalonius nutirpimas nyksta, ypač gerai veikia, kas turi vidaus hemoroidus. Salierai gydo nervų sistemą, kas nepaprastai svarbu, nes nuo nervų susirgimo gauname daug kitų ligų. Mažėja rankų drebinimas; petražolės skatina šlapimo išmetimą.

Gydytojo Leo Manfred nuomonė apie svogūnus

Gydytojas Leo Manfred savo 700 puslapių knygoje "7.000 mil Recetas Botanikas" (Septyni tūkstančiai botanikos receptų) nurodo, kad svogūnais galima išsigydyti sekančias ligas: daug palengvina trinant su svogūnų sunka skaudamas reumatismo ir neuralgių vietas. Pridėjus prie nosies svogūną kvėpuojant, tuojaus atleidžia mėšlungio sutrauktas vietas — skausmus. Labai gerai atsiliepia į virškinimo sistemą, išsukia pas kai kuriuos išpraktavimą ir didesnę norą šlapintis. Pakėpus svogūną orkaitėje ir iš jo išspaudus kelius lašus sunkos, įleidus kelis lašus į ausį sumažina skausmus. Astma ir sunkiu kvėpavimu sergantieji, valgydami apkeptus svogūnus ryte ir vakare, pajus didelį palengvinimą. Vaikams, jei duosime gerti svogūnų virtą vandenį, panaikina kirmėles.

Kunigas, gydytojas, botanikas Pbro Eugenio Arias Alzarte savo knygoje "Plantas Medicinales" (Augaliniai

vaistai) apie svogūną štai ką rašo: Svogūnas turi vitaminus: A. B. C. G. ir E. Be to, išvardina eilę mineralų. Gydo tyfus, prie cukraus ligos (geri rezultatai), bronchitą, kosulį, inkstų uždegimą (mefritą) anemiją, gerklės ligas, furunkulus, amibas (tropikinis parazitai), akies miežį (uždėti drungną svogūno kompresą). Kas mėgsta išgerti, vėliau sumaišius pusę stiklinės vandens su puse stiklinės svogūnų sunkos — pašalina alkoholio veikimą, gydo vidurių užkietėjimą, panaikina vidurių dieglius, geriausias vaistas nemigai, tirpdina ant organų išaugusius akmenis, gydo difteritą, mažina reumatinis skausmus, infekcijas ir nervinį nuovargį.

Prof. N. Capó savo knygoje rašo, kad jis buvo jaunas, beveik neturėjo plaukų, bet per daugelį metų, valgant didelį kiekį svogūnų, išaugo tankūs ir stiprūs plaukai. Savo knygoje išvardina apie 40 ligų, kurias, su svogūnų pagalba galima išsigydyti, be to, nurodo, kad yra puikiausia priemonė apsisaugoti nuo vėžio, arterijų sklerozės ir kitų didelių ligų. Jie atspėja visas mūsų ligas, o mes puikiai žinome, kokios ligos mus kamuoja. Svogūnai ypač labai reikalingi valgyti vyrams palaikymui vyriškumo. Mažina arterijų užkietėjimą — sukalkėjimą, taisy regėjimą, gydo ir sumažina visus dažniausiai moterims atsiradusius pusiaujo skausmus (ypač vyresnio amžiaus moterims), kurios yra pas mus jau pastebimos, o kiek gydo ligų, kurios pas mus dar nėra pastebimos, bet jau formuojasi. Kiekvienas natūristas aprašo nepaprastai gerai apie svogūnus.

Maurice Messegue savo knygoje rašo apie svogūnus

Svogūnų aprašymui savo knygoje skiria kelis puslapius. Visų ligų ne-

vardinsiu, kurias galima išsigydyti svogūnų pagalba, bet jis priduoja didžiausią reikšmę jų naudojimui žmogaus sveikatos atžvilgiu. Jis rašo, kad jo rajone daugelis darbininkų, eidami dirbti į laukus sunkius darbus, į kišenę visuomet įsideda svogūną, nes svogūnas jiems priduoja didelę energiją. Svogūno gerumo reikšmę palikime kiekvienai šeimininkei spręsti, kai pradės naudoti didesnę kiekį. Svogūno naudojimas visai nekenksmingas ir nežalingas, kaip kiekviena kita daržovė. Anksčiau laikėme svogūną tik kaip prieskonio priemone paskoninimo maisto, bet ne kaip gydymo priemonę. Naudodami didelį kiekį svogūnų, greitai pastebėsite jo veikimo galią ir gerus rezultatus.

Praktiškas mano pačios išbandytas svogūno naudojimo rezultatas

Jeigu kas turi sunkią chronišką slogą ar gripą, norint pašalinti nuolatinį varginantį iš nosies varvėjimą, reikia įleisti į kiekvieną nosies pusę ryte ir vakare po dvi pipetės svogūnų sunkos (pipetė, kuri vartojama vaistams paimti lašais), pertraukiant per gerklę. Nepaėjęs nei 10 minučių, sustabdys iš nosies varvėjimą. Tai tikra dezinfekuojanti namu naudojimo vaistinės vaistas, su 100% geru veikimu. Kai kurios čia atžymėtos ligos ir mane palietė, bet naudojant svogūnų sriubą kasdieną, pajaučiau geriausių rezultatų. Bet kiekvienas iš mūsų turime kitas ligas, ir manau, kad svogūno pagalba kai kurios ligos visai pasiseks išsigydyti, o kitoms ligoms bent sustabdys jų vystymąsi. Svogūnas tai yra mūsų "namų vaistinės" universalus vaistas. Niekur nesigailekime prie maisto pridėti pakankamai svogūnų, česnakų, salierų, petražolių ir citrinų. Šios visos daržovės yra stiprios gydymo atžvilgiu. Jas naudojant galėsime išsigydyti daugelį ligų, bet dar svarbiau apsisaugoti ateityje nuo daugelio ligų. Kitas patarimas moterims. Sutaruoti mažą svogūną ir trinti veidą kol nudžiūs. Svogūnas atgyvina ir dezinfektuoja veido odą, be to smulkina raukšles. Kiekvienas iš mūsų džiaugiamės geros sveikatos stoviu ir liūdime jos netekę. Kiekvienam iš mūsų ligoninė ir vaistų kvapas veikia blogai. Dar tik peržengus ligoninės duris, jau pas visus nenoromis pakyla kraujo spaudimas, suerzindamas mūsų nervų sistemą. Kodėl? Nagi todėl, kad daugelis iš mūsų, nukeliavę į ligoninę, jau nebegrižtame į namus, bet iškeliaujame amžinai. Tai kodėl mums nepasekti gerų specialistų — natūristų gydytojų gerai patarimais, kurie gali mums sumažinti ar visai pašalinti daugelį mūsų negalavimų. Jų patarimai yra pagrįsti tūkstančių ir tūkstančių žmonių ligų įrodytais rezultatais. Tat patartina yra parodyti stiprią valią ir pačiam dar be jokios ligoninės baimės

LIETUVIŲ ŠEIMOS TRADICIJOS

LITHUANIAN FAMILY

TRADITIONS

STASYS YLA

Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidinys.

Dailininkės: Zita Sodeikienė ir Irena Mitkutė.

Gausiai iliustruota. Kaina \$20. Graži dovana lietuviškų tradicijų ir knygų mėgėjams.

savo namuose nugalėti ar palengvinti ligą. Viskas taip lengvai įtikina, bet tik turime pasinaudoti gerų patarėjų patarimais. Jiems būsime amžinai dėkingi už jų rūpinimąsi mumis. Beveik kiekvienas turime pažįstamą savo gydytoją, į kurį kreipiamės nelaimės atveju. Todėl galite pasiklausti jų nuomonės apie didesnio svogūno kiekio naudojimą.

* * *

ŽMOGAUS KŪNO CHEMINĖ SUDETIS — MINERALAI

Žmogaus kūnas sudarytas iš daugelio elementų. Svarbiausi yra vandenilis, deguonis, anglis, azotas. Prie svarbių, bet netaip gausių priklauso mineralai: kalcis, fosforas, geležis, natris ir kiti. Vienu mineralų yra daugiau, o kitų mažiau — tik pėdsakai. Kalcis ir fosforas yra prie vieno reikalingųjų, nes jie sudaro žmogaus formą — kaulus ir dantis. Jų stokojant pas jaunos žmonės išsivysto rachitas. Kalcijaus žmogaus kūne yra apie 1.2 kg. 99% viso kalcio randasi žmogaus kauluose mišinyje su fosforu, taip vadinamoje hidroapatite formoje ($3\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2\text{Ca}(\text{OH})_2$). Maža dalis kalcijaus yra kraujo plazmoje (apie 10 mg.), kalcijaus yra 100 ml. kraujo serume. Stoką ioninio kalcijaus Ca^{++} iššaukia stoka parathyroid hormono, kas turi įtakos į centralinę nervų sistemą ir atsiliepia į muskulų spazmas. Didelis aktyvumas parathyroid liaukos iššaukia per didelį kalcio kiekį žmogaus kūne su sukalkėjimo pasekmėmis svarbių organų. Be to, vitamin. D turi įtakos į panaudotiną kalcį ir fosforą, be vitam. D išsivysto rachitas. Kalcis turi reikšmės ir į kraujo sukreikėjimą. Suaugusiam žmogui reikia apie 0.8 gramo per dieną. Pienas, sūris yra labai turtingas kalcium, jo yra ir grūduose, cukruje.

Fosforo yra kiekvienoje žmogaus kūno ląstelėje organinėje formoje. Neorganinėje formoje yra su kalcium kauluose ir dantyse, taip vad. hidroxyapatite junginy. Fosforo žmogaus kūne 70 kg. svorio yra 700 gramų. Iš jų 600 gramų kauluose, 57 gm. raumenyse, 5 gm. smegenyse, 2 gm. graujuje. Fosforo kasdien žmogui reikia apie 1.32 gm. Fosforo yra gausu sūryje, riešutuose, mėsoje, piene. Fosforas yra reikalingas ne tik kaulams, bet ir metabolizmui angliav., riebalų bei baltymų. Kalcio santykis su fosforu maiste turi būti 1:1.5. Ka-

da kalbama apie dirbtinos gyvybės atradimą, tai turima galvoje apie nucleic acid su prijungtu fosforu. Su tomis rūkštimis daromi bandymai dirbtinos gyvybės atradimui be atskirų sensacijų yra laikomos nesėkmingomis. Prie svarbių mineralų žmogaus kūne priklauso geležis. Jos suaugusiame žmoguje yra apie 4-5.5 gm. 60-70% visos geležies randasi cirkuliuojančiame hemoglobine — raudonuose kraujo rutuliukuose, kas atlieka deguonies perdavimo į cėles reikala dėka alsavimo. Apie 30% geležies yra raumenyse, enzyemuose, kraujo plazmoje susirišusiais su baltymais, taip vad. ferritin bei transferrin. Be to, geležies randama kasoje, kaulų smegenyse, kepenyse. Kokiu būdu geležis dalyvauja deguonies perdavime žmogaus kūne, teks pakalbėti kitąsyk. Geležis esanti kaulų smegenyse susiformuoja į hemoglobina, kuris randasi naujai susiformavusiuose raudonuose kraujo rutuliukuose. Žmogaus raud. kraujo rutuliukų amžius yra 120 dienų, tada hemoglobinas skyla kasoje, kepenyse ar kaulų smegenyse į amino rūkštį, tulžį ir geležį. Dalis geležies iš mirusių raud. kraujo rutuliukų vėl panaudoja naujam hemoglobiniui arba susijungia su baltymais — ferritin, kuris yra lyg sandėlis naujiems raud. kraujo rutul. — hemoglobino formoje. Stokojant geležies žmoguje išsivysto anemija. Stokojant vitamino B12 išsivysto piktybinė anemija.

Magnezija. Jos 71% randasi kauluose fosfatų ar karbonatų formoje, likusi magnezija randasi kraujo serume, raumenyse. Kaikurie enzymai biocheminiuose procesuose reikalingi magnez. Jos reikia žmogui apie 0.27 gm. per dieną, kurios yra užtektinai mūsų dietoje.

Soda ar natris. Ji yra labai reikalinga išbalansavimui žmogaus kūno rūkštis — šarmų, bei taip vad. osminiam spaudimui. Sodos kiekį reguliuoja adrenalino liauka.

Chloras. Soda su chloru sudaro mūsų valgomą druską. Todėl chloras kaip ir soda yra svarbi rūkštis ir šarmų equilibrium išlaikymui. Kūno skysčių valgomosios druskos koncentracija yra 0.9%. Chloras su vandenil. sudaro mūsų skrandžio rūkštingumą. Žmogui valg. druskos reikia apie 10-20 gm. per dieną.

Kalis yra panašus natriui, bet turi specialią paskirtį ir vienas kito pakeisti negali: kalis randasi daugiausia kūne, tuo tarpu soda arba natris žmogaus skysčiuose. Prie addisono ligos, kuri išsivysto prie stokos adrenal cortex veikimo, kalis smarkiai pakyla

kraujuje. Kalio yra užtektinai maiste.

Jodas. Jo yra žmogaus kūne apie 25 mg., iš kurio apie 15 mg., t.y. daugiau pusės randasi tyroid liaukoje. Trūkumas jodo maiste iššaukia ligą, vad. goiter. Kad jodo trūkumo nebūtų, paprastai pridedama sodo-jodo formoje prie valgomosios druskos 1:100000 santykiu ir vadinasi "jodised salt", kurią mes ir vartojame.

Bromo kiekis yra nežinomas žmogaus kūne. Metabolizmas bromo surištas su nervų ligomis.

Floras. Jo daugiausia yra kauluose ir dantyse. Stokojant floro dažniau dantys genda. Floro ypač daug turi dantų emalis.

Varis ypač reikalingas augalų chlorofilui sudaryti. Žmogaus organizme jis turi reikšmės kaikurių enzyimų veikimui.

Siera įeina į kaikurių baltymų sudarymą. Sieros yra kremzlėse bei kaikurių enzyimų sudėtyje. Sieros neorganinėje formoje nedideli kiekiai randasi kraujuje ir audiniuose.

Cobaltas yra vitamino B12 junginy, be kurio išsivysto anemija. Be to, žmogaus kūnui reikalingi nedideli kiekiai mangano, kurio stokojant vėlas atsilieka augime bei atsiliepia į suaugusių žmonių lytinį gyvenimą. Mangano yra gana daug mėlynių uogose, salotose, kviečių grūduose. Manganas taipgi padaro kaikuriuos enzymus aktyviais.

Cinkas yra reikalingas žmogui taip pat. Jis kaip ir kiti metalai suaktyvina kaikuriuos enzyms. Cinko pas diabetikus yra tik pusė normalaus kiekio, kas rodo, kad cinkas turi reikšmės ir insulino atsargas ir jo naudojimą. Dar yra ir daugiau mineralų žmogaus kūne, kaikurių tik pėdsakai, bet jie turi labai mažai reikšmės žmogui arba visai nereikalingi biocheminiuose žmogaus procesuose, o kaikurių metalų pėdsakai žmogaus kūne net žalingi pvz. gyvsidabrio.

Bendrai mineralų yra užtektinai mūsų maiste ir jų atskirai pridėti nereikia. Tik prie kaikurių susirgimų reikia jais rūpintis. Pvz. prie rachito reikia pridėti kalcio, fosforo bei vitam. B. Esant goiteriui pridėti jodo. Esant blogiems dantims reikia floro. Prie anemijos reikia vartoti geležies sulfato ir vitam. B12, bet tai gydytojų darbas.

Šiame straipsny dažnai vartojamas žodis enzyimai. Tai yra baltyminė medžiaga, kuri skatina visas žmogaus biochemines reakcijas, t.y. tas pats, kas chemijoje katalistai, t.y. skatina reakcijas, bet į naujus junginius neįeina.

Jonas Prunskis, dipl. che.

• Atsiųsta paminėti

Lietuvių Šeimos Tradicijos — Lithuanian Family Traditions — Stasys Yla; albumas — portfolio; dailininkės — Zita Sodeikienė ir Irena Mitkutė; Amerikos Lietuvių Bibliotekos Leidykla (Lithuanian Library Press, Inc.) 3001 West 59th St., Chicago, Ill., USA 60629; tiražas 17500 egz., 179 pusl. kaina \$20.00. Graži dovana lietuviškų tradicijų ir knygų mylėtojams.

Lietuvių Dienos — mėnesinis lietuvių kultūros ir visuomenės gyvenimo žurnalas, lietuvių ir anglų kalbomis; redaguoja redakcinė kolegija; adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, Calif., 90029, USA; prenumerata metams — \$15.00.

Laiškai Lietuviams — Tėvų jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas; redaktorius J. Vaišnys, SJ; adresas — 2345 West 56th Street, Chicago, Ill. 60636, USA; prenumerata metams — \$6.00.

Ateitis — lietuvių katalikiško jaunimo žurnalas; vyr. redaktorius — k. dr. K. Trimakas, 850 Des Plaines Ave., Apt. 409, Forest Park, Ill., 60130, USA; leidėjai — Ateitininkų Federacija; administracija — J. Polikaitis, 7235 S. Sacramento Ave., Chicago, Ill. 60629, USA; prenumerata metams — \$9.00.

Eglutė — iliustruotas vaikų žurnalas; redaguoja ir leidžia N.P.M. Sersys, Putname; išeina kas mėnesį, metinė prenumerata \$7.00; adresas: Eglutė — Immaculate Conception Convent, Putnam, Conn., U.S.A. 06260.

Sv. Pranciškaus Varpelis — mėnesinis religinio-patriotinio turinio laikraštis; leidžia T. T. Pranciškonai; redaktorius — T. V. Gidžiūnas, O.F.M.; metinė prenumerata — \$4.00; adresas: Franciscan Fathers, Kennebunkport, Me. 04046, USA.

Skautų Aidas — jaunimo žurnalas — oficialus Lietuvių Skautų S-gos organas; vyr. redaktorė — v.s. S. Jėlionienė, 6111 So. California Ave., Chicago, Ill., 60629; administratorius — s. A. Orentas, 6842 So. Campbell Ave., Chicago, Ill. 60629; mėnesinis — iliustruotas leidinys (išskiriant liepos ir rugpjūčio mėn.); prenumerata metams — \$5.00.

Pasaulio Lietuvis — Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybos leidinys; redaguoja — redakcinė kolegija; adresas — 6804 So. Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629, USA; prenumerata — \$3.00 metams; administracijos adresas — 7240 S. Mozart St., Chicago, Ill. 60629, USA.

Tėvynės Sargas — politikos ir socialinių mokslų žurnalas; redaktorius — Petras Maldeikis; red. adresas: 117 Sunset Drive, Hot Springs, Arkansas, USA, 71901; vieno numerio kaina — \$3.00; administracija: A. Balėytis, 6819 S. Washtenaw Ave., Chicago, Ill., USA, 60629.

Chronicle of the Catholic Church in Lithuania; Published by the Lithuanian Roman Catholic Priests' League of America; 351 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA.

Lituanus — Lithuanian quarterly — kultūros ir mokslo žurnalas anglų kalba; redaguoja A. Klimas, T. Reimeikis, B. Vaškelis; prenumerata metams \$10.00; adresas: Lituanus — 6621 S. Troy, Chicago, Ill., U.S.A. 60629.

Moterų Dirva — L.R.K. Moterų Sąjungos leidinys; redaktorė — Mrs. Dale Murray; prenumerata metams — \$2.50 Amerikoje, kitur — \$3.00. Adresas — 3005 N. 124th St., Brookfield, Wis., U.S.A. 53005.

Saltinis — tikybinės ir tautinės minties žurnalas; leidžia — šv. Kazimiero Sąjunga ir Tėvai marijonai; redaguoja k. S. Matulis, MIC. Metinė prenumerata \$4.00; adresas: 16 Hound Rd., West Bridgeford, Nottingham NG2 6AH, England.

Mūsų Žinios — Čikagos Lietuvių Jėzuitų veiklos dvisavaitinis biuletenis; adresas 2345 West 56th Street, Chicago, Ill. 60636.

Lietuvių Literatūros Istorija — Pranas Naujokaitis; platus mokslinis veikalas (nuo 16 amž. iki 1975 m.); JAV LB Kultūros Tarybos leidinys; I, II, III ir IV tomai, apie 2500 pusl.; tiražas 1000 egz.; kaina vieno tomo — \$10.00.

Gaunama pas lietuviškos spaudos platintojus arba LK Kultūros Tarybą — adresas: A. Kareiva 7030 S. Rockwell Str., Chicago, Ill., USA 6629.

Lietuvos Istorija — iki Vytauto Didžiojo laikų — Zenonas Ivinskis; Rinktiniai raštai — I tomas; išleido Lietuvių Katalikų Mokslo Akademija, Roma 1978 m.; adresas: Piazza della Pilota 4, Roma, Italy; 500 pusl. mokslinis veikalas, priede spalvotas XIII-XV amž. Lietuvos žemėlapis; kaina — \$20.00.

Esame Jūsų Tarpe — N.P.M. Marijos Seserų vienuolijos 60 m. sukakties atminimui 1918-1978 paminėti leidinys; red. s. O. Mikailaitė; dail. A. Sutkuvienė; 47 pusl. iliustruotas leidinys.

Vidūno laiškai skautams; Vidūno Jaunimo fondo lėšomis išleido Akademine Skautijos leidykla, Čikaga, 1978; red. V. Mikūnas, dail. Z. Sodeikienė; 69 pusl. iliustruotas leidinys.

Seleziečių Balsas — leidžia Lietuviai Seleziečiai; redaguoja — k. M. Burba, SDB; redakcijos adresas — Lituani Don Bosco, Via Colonna 2, 00044 Frascati (Roma) — Italia.

Prašome sumokėti "Moters"
prenumeratą už 1979 metus!

* * *

KEIČIANT ADRESĄ PRAŠOME KARTU PRISIŪSTI
IR SENĄ ADRESĄ.

ADMINISTRACIJA

"MOTERS" ŽURNALO KRAŠTAI YRA SUSIAURINTI, KAD SUMAŽĖTŲ PAŠTO IŠLAIDOS.